

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Lietuvių kalbos užduočių komplektai 5-8 klasėms

ATPASAKOJIMAI

Ugdymo plėtotės centras
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
2015

Rengė
ALDONA KRUŠEVIČIŪTĖ

Recenzavo
Doc. dr. ZITA NAUCKŪNAITĖ
MEILĖ ČEPONIENĖ

Siūlymus teikė
ASTA NIDA PODERIENĖ
AUŠRA MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ

© Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

© Ugdymo plėtotės centras

© Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

ISBN 978-609-425-167-2

Pratarmė

5–6 ir 7–8 klasių moksleiviams skirti atpasakojimai sudaryti atsižvelgiant į kiekvieno ugdymo koncentro bendrųjų programų reikalavimus. Atpasakodami meniniu ir etiniu požiūriu vertingą tekstą, mokiniai ugdomi gebėjimą rišliai, nuosekliai kalbėti, mąstyti ir rašyti. Kadangi svarbiausia lavinimo siekiamybė – ugdyti mokinių kūrybingumą, pasirinktas kūrybinio atpasakojimo modelis. Prie kiekvieno atpasakoti parinkto teksto pateikta metodinių rekomendacijų, kokias kūrybiškumą skatinančias užduotis mokytojas gali siūlyti mokiniams. Rekomendacijos skirtos aukštesniems mokinių pasiekimams ugdyti, ugdymo procesui individualizuoti, kūrybiškumui skatinti ir lavinti, bet siekiama, kad jos atitiktų mokinių amžiaus tarpsnių psichologiją, būtų įtraukiančios, sudominančios.

Atpasakojimo tekstas mokiniams turėtų pasitarnauti kaip atrama, padedanti samprotauti, aprašyti, pasakoti. Mokytojai, atsižvelgdami į mokomų vaikų gebėjimus ir pamokos tikslus, gali pasirinkti vieną iš rekomenduojamų užduočių ar modeliuoti savo užduotį. Kiekviena *kūrybinio mąstymo* reikalaujanti užduotis brandina mokinio kūrybiškumą, o gautas rezultatas – mokinio kūrybinės veiklos liudytojas. Todėl tikslinga labiausiai pavykusius kūrybos rezultatus, jų vertinimo ir įsivertinimo aprašus kaupiti mokinių darbų aplankuose ar pan. Būtų pravartu aptariant atpasakojimų kūrybines užduotis leisti susipažinti mokiniams su geriausiomis bendraklasių sukurtomis pastraipomis, kad jie galėtų palyginti tekstus, padaryti išvadas, jog tą patį įvykį, situaciją, erdvę ar laiką galima suvokti ir perteikti įvairiai. Kūrybinės užduotys nėra privalomos. Jas mokytojas gali skirti atsižvelgdamas į klasės mokinių galimybes ir pamokos tikslus. Šios užduotys gali būti skiriamos ir individualiai – pedagogas turi įvertinti savo mokinių gebėjimus, įgūdžius ir skatinti jų kūrybiškumą, atsižvelgdamas į kiekvieno galimybes. Be abejo, mokytojas prie atpasakojimų gali skirti ne tik rekomenduojamas, bet ir savo sukurtas individualias, grupines ar bendras kūrybines užduotis, atsižvelgdamas į konkrečių mokinių gebėjimus, įgūdžius ir vertybines nuostatas.

Kai kurių atpasakojimų tekstai yra pateikiami ilgesni. Tokius atpasakojimus, atsižvelgiant į tekste pažymėtų žodžių skaičių, galima rašyti ne tik 5–6, bet ir 7–8 klasėje. Mokinių darbai vertinami remiantis „Atpasakojimo vertinimo normomis 5–8 klasėse“ (PU BP 3 priedas).

Rengiant atpasakojimus, dažniausiai naudotasi nacionalinės literatūros tekstais, bet yra pateikta ir visuotinės literatūros kūrinių.

Turime vilties, kad atpasakojimams parinkti tekstai leis ugdyti ne tik kalbinę ir literatūrinę, bet ir be galo svarbią kūrybinės saviraiškos kompetenciją.

Aldona Kruševičiūtė

Atpasakojimai 5-6 klasei

Turinys

1. Vilė Vėl *Kaip mes išgarsėjome*
2. Frances Hodgson Burnett *Paslaptingas sodas*
3. Petras Cvirka *Vaikų karas*
4. Vincas Krėvė *Antanuko rytas*
5. Antanas Ramonas *Pasaka, kuri tapo kalėdinė*
6. Pagal Vytauto V. Landsbergio apsakymą *Erelis*
7. Erich Kästner *Kenigsbruko gatvė ir aš*
8. Erich Kästner *Kenigsbruko gatvė ir aš* („Atmintis ir prisiminimai“)
9. Antanas Ramonas *Rugsėjo rožės*
10. Susan Coolidge *Ką nuveikė Keitė*
11. Antoine de Saint-Exupéry *Mažasis princas*
12. Mark Twain *Tomo Sojerio nuotyčiai*
13. Gendrutis Morkūnas *Vasara su Katšuniu*
14. Bruno Ferrero *Skola*
15. Jurgis Jankus *Senas kareivis Matatutis*
16. Eleanor H. Porter *Poliana*
17. Vilė Vėl *Kaip mes išgarsėjome*
18. Kazys Boruta *Jurgio Paketurio kelionės*
19. Kazys Saja *Būrimas obuolio sėklom*
20. Gendrutis Morkūnas *Vasara su Katšuniu*

1.

KAIP MES IŠGARSĖJOME

Mykolas nepažįsta gėlių, jis bando atspėti, kuri iš jų galėtų būti kordilina, ima ir neša mums. Mes su Diena laikom garbės reikalu žinoti visų mokykloje augančių gėlių pavadinimus. Nuo to ir prasidėjo pokalbis apie vardus. Kaip tik per lietuvių kalbos pamoką skaitėm sakmes apie keliaujančius ežerus, kaip jie atšniokščia debesiu ir nusileidžia, jei atspėji vardą. Mykolas nusijuokė, kad tai pasakos, mokslas seniai įrodė ežerų kilmę. Diena supyko. Kaip jis nesupranta: neįmanoma išspręsti matematikos uždavinio, jei nemoki formulių – negi kaskart jas pats išsivesi. Kad suprastum, ką mums praneša sakmė, turi mokėti jas perskaityti. Sakmei nerūpi ledynmečiai. Sakmei rūpi perduoti žmonėms žinią, kaip reikia elgtis su gyvomis esybėmis. Manai, kad ežeras – tik tam tikras kiekis vandens? Kas turi vardą, tas turi būdą. Jo negalima įžeidinėti, jam negalima nusikalsti, nes jis gali tave palikti vieną – imti ir iškeliauti.

Pasirodo, Mykolas visada jautė, kad kiekvienas ežeras yra kitoks. Šventame ilgą atabrada, jame ypač malonu maudytis po pietų, kai bangelė spindi ir žlibina taip, kad nieko nematai – nei meldų, nei kito kranto... Karštis prislopina balsus ir atrodo, kad pasaulyje yra tik šitas ežeras ir tu. Mykolo senelis yra Labanoro girios girininkas. Mykolas leidžia pas jį vasaras, todėl daugybę ežerų pažįsta – Žiezdrą, Ūsius, Kretuoną, Lūsius... Dviejų vienodų nėra. Tik jis nežinojęs, koks svarbus vardas. (208 žodžiai)

Vilė Vėl *Kaip mes išgarsėjome*

Metodinės rekomendacijos

1. Atpasakojimą rekomenduojama rašyti jau susipažinus su sakmių žanru, išnagrinėjus sakmių pavyzdžių.
2. Paaiškinti nesuprantamus žodžius, jei reikia – užrašyti juos ant lentos. Pvz., *atabradas* – negilus ežero ar upės pakraštys, kur galima bristi, sekluma. *Kordilina* – kambarinis augalas.
3. Sugalvoti atpasakojimui pavadinimą.
4. Baigus atpasakojimą, sukurti trumpą pastraipą – pasamprotauti, ko išmoko, ką sužinojo, skaitydami sakmes, nagrinėdami jas.
5. Baigus atpasakojimą, parašyti trumpą pastraipą apie artimos aplinkos hidronimo kilmę (galima ir asmenvardžio). Užduotis pasidomėti hidronimų ar asmenvardžių etimologija turi būti skiriama iš anksto.

2.

PASLAPTINGAS SODAS

Gana ilgai apžiūrinėjo raktą. Vartė ir vartė jį ir galvojo. Kaip jau sakyta, ji nebuvo įpratusi tartis su suaugusiais ar prašyti jų leidimo ką nors daryti. Ir dabar ji galvojo tik viena: jeigu šis raktas yra nuo uždarojo sodo ir jeigu ji surastų vartus, galbūt juos atsirakintų ir pamatytų, kas yra už tų sienų ir kas nutiko senosioms rožėms. Ypač dėl to, kad sodas buvo taip ilgai uždarytas, ji norėjo jį pamatyti. Jai dingojosi, kad toji vieta turėtų būti kitokia ir kad per tuos dešimt metų ten gal bus nutikę kas nors keista. O be to, jeigu jai patiktų, galėtų nueiti ten kiekvieną dieną ir užtrenkti vartus, ir galėtų prisigalvoti visokiausių žaidimų ir žaisti sau viena, nes niekas nė nežinotų, kur ji yra, manytų, kad vartai tebėra užrakinti, o raktas paslėptas žemėje. Svarstė apie tai tiesiog džiūgaudama.

Toks gyvenimas kaip dabar – visiškai vienai, tame name su šimtu slėpiningai užrakintų kambarių ir neturint kaip savęs palinksminti, – išjudino jos apsnūdusias smegenis ir išties sužadino vaizduotę. Įsidėjo raktą į kišenę ir vaikščiojo pirmyn atgal. Pagalvojo, kad visą laiką nešiosis jį su savimi, kai tik eis į lauką, nes jeigu kada nors suras paslėptus vartus, bus pasiruošusi.

(192 žodžiai)

Frances Hodgson Burnett *Paslaptingas sodas*

Metodinės rekomendacijos

1. Paaiškinti, jei kiltų klausimų, nesuprantamus žodžius (pvz., dingoti – būti neaiškiam nujautimui, rodytis, matytis, tartis).
2. Pasiūlyti kūrybiškai išplėtoti atpasakojimą toje vietoje, kur kalbama apie žaidimus sode. Aprašyti, kokius žaidimus vaikai norėtų žaisti.
3. Pasiūlyti pasamprotauti, kodėl žaidimai yra svarbūs vaikams, ko moko žaidimai, kaip jie keičia vaikus.
4. Aptariant parašytus atpasakojimus, padiskutuoti, kas ir kodėl sužadino mergaitės vaizduotę.

3.

JUOZAPĖLIS IR MIKĖ

Juozapėlis nepanašus į savo tėvą, didelį, petingą, juodais ūsais vyrą, kuris visai suodinas taško liepsnas ir grįžusį iš mokyklos sūnų viena ranka kaip kepurę mėto ore. Juozapėlis liesas, mažutis, ir kai jiedu su Mike išeina į laukus, jam visuomet tenka pernešt ant savo pečių kalvio vaiką per upės brastą. Todėl Mikė visuomet sakosi galįs Juozapėlį viena ranka paguldyti ant žemės. Bet Mikė to niekuomet nedaro. Nebuvo gal mokykloje vaiko, kuris nebūtų paliestas Mikės rankos. Nebuvo klasėje ausies, kurios Mikė nebūtų tampęs, ir kaktos, kuri nebūtų ragavusi jo sprigto.

Per savo paikumą jis daugiausia ir nukenčia, bet jo atkaklumui nėra galo.

Nė su vienu Mikės draugystė ilgai netrunka, nes jis pernelyg atkaklus, pasipūtęs, nemėgsta už save stipresnių ir daugiau išmanančių. Tik vienas Juozapėlis, kuris įstengia su Mike lenktyniauti, tasai mažutis ir silpnas padarėlis, duodasi lankstomas ir neretai pasiima prieš mokytoją draugo kaltės dalį.

Iš tikrųjų, juk Mikei reikalingas nors vienas draugas, nors vienas šiltas žvilgsnis, kuris lydėtų jį į kampą ir neužmirštų palikto po pamokų! Tokiu tik būdu Mikė ir nepasidarė vilkas avių būryje.

Kaip paprastai, mažasis kalvio vaikas ir ši kartą, spėjęs papietauti, atnešė Mikei medumi pateptą duonos riekę ir ją įteikė pro durų plyšį amžinam mokyklos atgailautojui. (198 žodžiai)

Petras Cvirka *Vaikų karas*

Metodinės rekomendacijos

1. Pirmąkart perskaičius tekstą, aptarti sakinio „Tokiu tik būdu Mikė ir nepasidarė vilkas avių būryje“ prasmę.
2. Sugalvoti atpasakojimui pavadinimą.
3. Pasiūlyti atpasakojimą baigti kūrybine pastraipa, kurioje mokiniai pasvarstytų, kaip padėti Mikei.
4. Detaliai aprašyti Juozapėlio tėvą ir/ar Juozapėlį.
5. Sukurti pastraipą, kaip rašantieji atpasakojimą mokiniai žaidžia (ar norėtų žaisti) su tėčiu.

4.

ANTANUKO RYTAS

Antanukui gražu ir linksma žiūrėti, kaip senelė pučia ugnį. Jos veidas toks nuostabus atrodo, lyg spinduliuotas, ir nuolat keičiasi. Antanukas tai aiškiai mato visą jos veidą, skalas ir jas prilaikančius senelės pirštus, tai vėl visa temsta, ir jis vos vos mato atsikišusias senelės lūpas. Kada ji pūstelėja smarkiau, žarijos šviesiau sužiba, ir aplink senelę Antanukas mato didelį įvairių spalvų ratą. Nuo to rato į visas šalis trykšta spinduliai, kurie nuolat keičiasi, dreba, mirga, didėja, tai vėl mažėja... Antanukui įdomu, ar senelė mato tą ratą? Keista, kodėl ji nemėgina jo pagauti?..

Ugnis įpūsta, skalos užžiebtos, ir senelė jau kemša vieną žibintuvan, kuris riogso pirkios vidury, kitą mažan žibintuvėlin, pakabintan prie kamino. Antanukas nusigręžia, vėl ima snausti ir pagaliau užmiega...

Kai Antanukas nubudo, krosnis jau buvo pakurta, puodai sukaisti. Moterys vienos dar dairėsi aplink krosnį, kitos jau sėdėjo ant suolo ties žibintuvu ir verpė. Vyrų pirkioje jau nebebuvo – jie, vos tik užsikėlę, išėjo kluonan kultų. **(154 žodžiai)**

Gaidys pakrosnėje rėkia visa gerkle, nežinia, kurį jau syk. Jis, budintojas, Antanuką ir pažadino...

Antanukui nesinorėtų dar keltis: taip šilta ir jauku gulėti lovoje, iš visų pusių apklostytam antklode, kailiniais, ir snaudžiant klausyti, kaip treška deganti skala ir durzgia rateliai. **(193 žodžiai)** Bet pažiūri Antanukas į vieną langą, kuris greta lovos, į kitą, kuris tiesiog lovos gale, ir baisu jam: langai tokie tamsūs, o už tų langų kažkas baisus baisus vaidenasi. Nors Antanukas nežino, kas ten gali būti, bet jaučia, kad ten už langų stovi kažkokios nepaprastos esybės, grasančios jam pavojumi. Ir Antanukas, dar gerai nenubudęs, trindamas kumščiuokais akis, sėdasi ir sprunka nuo lovos žemėn. **(256 žodžiai)**

Vincas Krėvė *Antanuko rytas*

Metodinės rekomendacijos

1. Jei atpasakojimas parenkamas penktokams, jo riba – 154 žodžiai. Jei šeštokams – 193 žodžiai, jei septintokams – 256 žodžiai. Privaloma paaiškinti nežinomus žodžius (pvz., *skala* – skeltinis šakalys, deginamas pasišviesti ar ugniai įkurti, balana). Aptariant parašytą atpasakojimą, redaguojant ir taisant klaidas, galima grįžti prie šio žodžio ir išsiaiškinti jo darybą – skelti-skilti-skala. Mokiniai gali sugalvoti (rasti žodyne) daugiau bendrašaknių žodžių.
2. Perskaičius tekstą pirmą kartą, aptarti su mokiniais, kokį spalvingą ratą mato Antanukas aplink senelę. Rekomenduoti atpasakojant detalai aprašyti tą spalvingą ratą.
3. Atsižvelgiant į klasės gebėjimus ir įgūdžius, palikti autentišką V. Krėvės kalbą. Jei mokinių kalbos jausmas silpnesnis, kalbą koreguoti. Pvz., vietoj teksto sakinio „Ugnis įpūsta, skalos užžiebtos, ir senelė jau kemša vieną žibintuvan, kuris riogso pirkios vidury, kitą mažan žibintuvėlin, pakabintan prie kamino“ skaityti: „Ugnis įpūsta, skalos užžiebtos, ir senelė jau kemša vieną žibintuvą, kuris riogso pirkios vidury, kitą mažą žibintuvėlį, pakabintą prie kamino.“
4. Rekomenduojama atpasakojant detalai aprašyti trobos erdvę. Atsižvelgiant į mokinių gebėjimus ir patirtį, galima pateikti etnografinės trobos iliustraciją.

5.

PASAKA, KURI TAPO KALĖDINĖ

Aš gyvenau šalyje, kurioje nėra Kalėdų. Toje šalyje buvo visko: ir ežerų, ir upių, ir girių, ir paukščių, ir kačių, bet Kalėdų nebuvo. Šalyje, kurioje nėra Kalėdų, nėra gera ir gyventi. Bet ką padarysi, mielas žmogau, kad turi gyventi tokioje nelinksmoje šalyje. Juk ir joje kas nors turi gyventi.

Kartą parėjau namo, pakūriau židinį, atsisėdau į fotelį, kurio visos spyruoklės ir viena koja buvo lūžusi, prisikimšau pypkę ir pradėjau žiūrėti pro langą į gatvę, kurioje niekas nelaukė Kalėdų. Ten, už lango, vienas paskui kitą geso žiburiai, mat toje šalyje, kurioje aš gyvenau, žmonės anksti eidavo miegoti ir kuo ilgiau stengdavosi neprabusti. Nes ką veikti šalyje, kurioje nėra Kalėdų? Taigi geso žiburiai, pilkėjo dangus, ir iš jo ėmė kristi dideliais dideliais kąsniais žydras žydras sniegas. Sniegas krito krito, oras darėsi vis grynesnis ir grynesnis, ir aš išgirdau – iš pradžių maniau, pasivaideno – kažkas tyliai tyliai, žydrai žydrai šnibžda: Kalėdos, Kalėdos, Kalėdos. Ne iškart supratau, kad tai snaigės. **(155 žodžiai)**

Pasidarė šalta, ir aš uždariau langą. Ugnis, kuri, kaip tu žinai, labai nemėgsta šalčio, linksmiau subrazdėjo židinyje, ir jos atšvaitai krito ant sienos, fotelio ir stalo. Tada užuodžiau: kvepia. Labai labai pažįstama. Dar iš tų laikų, kai buvau vaikas. Ir staiga supratau – kvepia maža eglutė. **(200 žodžių)**

Antanas Ramonas Pasaka, kuri tapo kalėdinė

Metodinės rekomendacijos

1. Jei atpasakojimas parenkamas penktokams, jo riba – 155 žodžiai. Jei šeštokams – 200 žodžių.
2. Atpasakojimą rekomenduojama rašyti gruodžio mėnesį.
3. Penktokams rekomenduoti pratęsti pasakojimą sukuriant snaigių pokalbį.
4. Šeštokams rekomenduojama sukurti pasakojimo tęsinį, kurio pagrindinis veikėjas būtų pasakotojas.

6.

ERELIS

Erelis, iki šiol visą kruviną mūšį stebėjęs iš aukštai, staiga ima sukti ratus, leidžiasi žemyn. Nežinia, ar jis pavargo, ar nuliūdo matydamas, kaip vienas po kito žūva jo draugai medžiotojai, taikūs kaimo arėjai, jų vaikai ir moterys. O gal pastebėjo ką nors svarbaus?

Erelis tupia į pakrantės beržą ir iš viršūnės stebi luotu plaukiantį naujagimį. Vaikas guli, šypsosi, sūpuojamas mažų upės bangelių, ir nė neįtaria, kad iš paskos seklios upės viduriu jį vejasi raitas kryžiuotis. Srovė šioje vietoje sparti, gal nepavys kryžiuotis vaikelio...

Staiga erelis krūpteli pamatęs, jog luotas su naujagimiu užsikabina už medžių sangrūdos ir upės vidury sustoja. Prunkšdamas kryžiuočio žirgas artėja prie luoto, patenkintas svetimšalis jau šoka nuo žirgo tiesiai upėn ir lenkiasi paimti vaiko... Tačiau klykteli iš kažkur atsiradęs erelis ir, galingais sparnais mojuodamas, praskrenda virš šarvuoto kario galvos. Kryžiuotis išsigąsta, susvirduliuoja ir, praradęs pusiausvyrą, įgarma į šalto vandens sūkurį. Jo šarvai kaipmat prisigeria vandens – rėkdamas ir gargaliuodamas tolimos šalies riteris ima grimzti į Šventosios dugną.

Netoliese stovintis žirgas dreba ir nenustygsa matydamas, kaip taškosi, muistosi jo šeimininkas, skęstantis su visais šarvais upės spąstuose. Dar labiau nustemba žirgas, kai išvysta tuščią luotą. Pakėlęs galvą, žirgas išvysta galingą erelį, kylantį virš medžių. Jo naguose vaikas, suvystytas minkštuose kailiniuose. (200 žodžių)

Vytautas V. Landsbergis *Erelis*

Luotas – iš medžio išskobtas laivelis, valtis.

Metodinės rekomendacijos

1. Pirmą kartą perskaičius atpasakojimo tekstą, rekomenduojama trumpai padiskutuoti su mokiniais, kokio skaityto padavimo ar legendos tekstą primena išgirsto teksto situacija, koku vardu vėliau buvo pavadintas išgelbėtas vaikas ir pan. Toks pokalbis pravartus, kai skiriamos kūrybinės užduotys. Jei tik atpasakojama, padiskutuoti galima vėliau, jau gražinant ištaisytus mokinių darbus. Mokinius turėtų sudominti legendose neaprašyta Lizdeikos patekimo pas erelį istorija, todėl galima juos paraginti skaityti Vytauto V. Landsbergio knygą „Erelis sakmė“.
2. Galima rašyti paprastą atpasakojimą, siūlant mokiniams sugalvoti pavadinimą (už originalų, kūrybingą pavadinimą paskatinimas – vienas papildomas taškas).
3. Parašyti atpasakojimą ir sukurti *trumpą* pasakojimą, kaip susiklostė erelio nunešto vaiko likimas.
4. *Glaudinti* atpasakojimo tekstą. Parašius atpasakojimą, sukurti užaugusio vaiko (Lizdeikos) *išorinę charakteristiką*.
5. *Glaudinti* atpasakojimo tekstą. Parašius atpasakojimą, *savarankiškai sukurti pabaigą – aprašyti, kaip ir kur skrido erelis su išgelbėtu vaiku*. Kuriant pabaigą, pavartoti **mokytojo** nurodytus žodžius (pvz., Perkūnas, Lizdeika, Gediminas, Vilnius – jei mokomasi tikrinių daiktavardžių rašybos ar ji kartojama; žilabarzdis, giliamintis, aštriantis (kalavijas) – jei mokomasi sudurtinių daiktavardžių rašybos ir pan., atsižvelgiant į einamą kursą, mokytojo tikslus ir mokinių gebėjimus).

7.

Jeigu vaikas išmoksta skaityti ir tą dalyką pamilsta, tai jis atranda ir užkariauja naują pasaulį, raidžių karaliją. Skaitymo šalis – tai paslaptingas bekraštis vandenynas. Iš juodų raidžių išskyla daiktai, žmonės, dvasios ir dievai, kurių kitaip neišvysi. Tas, kuris dar nemoka skaityti, mato vien tai, kas jam guli ar stovi priešais nosį: tėvą, durų skambutį, žibintų degiotoją, dviratį, gėlių puokštę ir bažnyčios bokštą pro langą. Tas kuris moka skaityti, sėdi prie knygos ir staiga mato Kilimandžarą arba Karolį Didįjį, Heklberį Finą krūmuose arba Dzeusą jaučio pavidalu su gražiąja Europa ant nugaros. Kas moka skaityti, turi dar vieną porą akių, ir tegu tikrai pasisaugo, kad skaitydamas nesusigadintų pirmosios.

Aš skaitydavau, skaitydavau ir skaitydavau. Nė viena raidė negalėdavo nuo manęs pasislėpti. Skaitydavau knygas ir brošiūras, plakatus, filmų iškabas, lenteles su pavardėmis, prospektus, vartojimo taisykles ir antkapių įrašus, gyvulių globos kalendorius, mamos virimo knygą, Paulio Šūrigo¹ mokytojų žurnalus, „Spalvotus Saksonijos vaizdus“ ir šlapias laikraščių skiautes, kuriose įvyniotas nešdavau namo salotų gūžes.

Skaitydavau, tarsi be to nebūčiau galėjęs gyventi kaip be oro. Tarsi be to būčiau užtroškęs. Tai buvo tiesiog pavojinga aistra. Skaitydavau, ką suprasdavau ir ko nesuprasdavau. (182 žodžiai)

Erichas Kestneris (Erich Kästner) *Kenigsbruko gatvė ir aš*

¹ Paulis Šūrigas – kambarių pasakotojo tėvų bute nuomojė mokytojas. Galima atpasakojimą skaitant pakeisti „mūsų nuomininko“.

Metodinės rekomendacijos

1. Sukurti pavadinimą atpasakojimui.
2. Jei atpasakojimas skiriamas penktos klasės mokiniams, ant lentos užrašyti tikrinius daiktavardžius.
3. Rekomenduoti atpasakojimą pabaigti pastraipa, kurioje mokiniai apsvarstytų savo santykį su knyga, savo skaitymo patirtį.
4. Aptarus atpasakojimą ir ištaisius klaidas, diskutuoti apie mokinių skaitymą.

8.

ATMINTIS IR PRISIMINIMAI

Atmintis ir prisiminimai – tai dvi paslaptingos jėgos. Prisiminimai, beje, paslaptingesni ir mįslingesni. Mat atmintis priklauso tikrai nuo mūsų galvos. Kiek bus septyniskart penkiolika? Ir Paulis jau šaukia: „Šimtas penki!“ Teisingai ar neteisingai įsiminēm, pamiršom ar nepamiršom – geros ar blogos atminties buveinė yra galva. Čia esama lentynų viskam, ko mokėmės. Jos, man atrodo, panašios į spintų ir komodų lentynas. Kartais viena kuri atidarant užsikerta. Kartais jose nieko nėra, o kartais taip suvelta, kad nesuprasi, kur kas. O kartais jos visai neatsidaro. Tuomet ir mes būnam „kaip užkalti“. Mano paties galvos komoda, pavyzdžiui, palyginti maža. Kai buvau mažas, viskas atrodė kitaip. Tuomet mano galva buvo kaip tuščia drabužinė!

Prisiminimų neuždarysi nei stalčiuose, nei spintose, nei galvoje. Jie gyvena mumyse. Paprastai snaudžia, bet gyvena ir kvėpuoja, ir kartais atmerkia akis. Jie gyvena, būna, kvėpuoja ir snaudžia visur. Delnuose, paduose, nosyje, širdyje... Ką kada nors esam patyrę, po kelerių metų ar dešimtmečių staiga sugrįžta ir stoja priešais mus. Ir mes suvokiame – jie nebuvo pražuvę. Tikrai miegojo. Ypač mįslingi pirmieji prisiminimai. Kodėl kai ką prisimenu iš trečių savo gyvenimo metų ir visiškai nieko iš ketvirtų ar penktų? **(181 žodis)**

Erichas Kestneris (Erich Kästner) *Kenigsbruko gatvė ir aš*

Metodinės rekomendacijos

1. Sukurti atpasakojimo pavadinimą.
2. Rekomenduojama atpasakojimą baigti pastraipa apie rašančiojo pirmuosius atsiminimus. Mokiniai turėtų juos kaip įmanoma smulkiau, detaliau aprašyti.
3. Siūlyti, kad mokiniai, kurdami šią pastraipą, pavartotų retorinių klausimų, stengtųsi, kad jų kuriamo teksto stilius derėtų prie atpasakojimo stiliaus.
4. Rekomenduoti atpasakojant stengtis išsaugoti teksto stilistiką, pavartoti retorinių sušukimų, klausimų.

9.

RUGSĖJO ROŽĖS

Dienos buvo gražios, sausos, tai ilgai neatidėliojęs susirinkau viską ir atidūmiau. Dieną pūtęs vėjas nurimo, ir vakaras buvo tykus, lygiai per visą dangų išsiliejusi žara žadėjo giedrą naktį. Nuplaukiau į salą, nedidelę sausą kalvelę, ant kurios augo kelios pušys, beržai ir alksniai prie vandens, prisirinkau žagarų laužui, išdarinėjau žuvį, pasiklojau negudrų savo patalą. Sutemo, ir danguje plati Dievo sauja papylė tūkstančius žvaigždžių. Užkūriau ugnį, pakabinau katiliuką ir nuėjau prie ežero. Jau ryškėjo Paukščių Takas, ir krantuose smuikavo žiogai. Pliaukšėjo temstančiame ežere žuvys. Žiūrėjau į spindintį žaros gaisuose vandenį, ir žvaigždžių ramuma krito į pačią širdį. Miestas pavagia žvaigždėtą dangų iš mūsų, ir ar ne to kartais ilgisi naktį nei iš šio nei iš to prabudusi siela. Laužas priblėso, bet jo nebekursčiau. Stipriai kvepėjo žuvienė, išjuoduojančio miško tolimajame ežero gale iškilo mėnuo, ir nakties pasaulį užliejo jo šalta, liūdna šviesa. Kažkoks mažas žvėriūkštis šnarino meldus prie vandens, kryktelėjo užsimiegojusi antis, ir dingtelėjo man – juk pasibaigs šita vasara, vėl turėsiu kiurksoti kontoroje, vėl tuščias kambarys ir vakarai. Pirmą kartą per tiek dienų prisiminiau, kas aš esu, prisiminiau, kad yra dar ir kitas gyvenimas, kuris ir turėtų būti tikrasis. (186 žodžiai)

Antanas Ramonas *Rugsėjo rožės*

Metodinės rekomendacijos

1. Prieš skaitant tekstą pirmą kartą, skirti užduotį atkreipti dėmesį į vaizdingus veiksmažodžius.
2. Pirmą kartą perskaičius tekstą, aptarti temą, rekomenduoti kraštovaizdį perteikti kuo vaizdingiau, detaliau.
3. Jei mokinių kalbos jausmas menkesnis, užrašyti keletą vaizdingų veiksmažodžių ant lentos, priminti, kad tuos veiksmažodžius jie turi tikslingai pavartoti rašydami atpasakojimą.
4. Rekomenduoti atpasakojimą baigti kūrybine pastraipa. Papasakoti, kaip žmogus praleido naktį saloje, ką jautė, ką matė, kaip keitėsi gamtos vaizdas. Stengtis, kad kuriamas tekstas derėtų prie atpasakojimo stiliaus.

10.

KĄ NUVEIKĖ KEITĖ

Keista, bet tą vakarą daktaras Karas buvo namie. Kai taip atsitikdavo, vaikams būdavo didžiausia šventė, ir Keitė pasijuto laiminga, nes, mažyliams nuėjus miegoti, ji galėjo pasikviesti tėvelį ir papasakojo jam visą tą istoriją.

Sėdėdama tėveliui ant kelių, Keitė pasiteiravo:

– Tėti, dėl ko vienos dienos būna labai sėkmingos, o kitos tokios nesėkmingos? Štai šiandien viskas prasidėjo blogai ir vėliau viskas irgi buvo blogai, o kitomis dienomis viskas gerai prasideda ir gerai einasi nuo pradžios iki galo. Jeigu teta Izė šįryt nebūtų manęs sugaišinusi, nebūčiau supykusi, o tada *galbūt* nebūčiau patyrusi kitų nesėkmių.

– O kodėl teta Izė tave sugaišino, Keite?

– Reikėjo prisiūti raištelį ant mano skrybėlaitės, tėti.

– Bet kaip nutiko, kad tas raištelis buvo nutrūkęs?

– Na, – nenoromis pasakė Keitė, – tikriausiai tai mano kaltė, nes jis nutrūko antradienį, o aš jo neprisitaisiau.

– Taigi matai, vaikelyti, tos nelaimingosios tavo dienos pradžios turime ieškoti anksčiau už tetos Izės gaišinimą. Ar kada girdėjai senus žmones sakant: „Dėl mažos vinutės pasaga nukrito“?

– Ne, niekada – papasakok! – šūktelėjo Keitė, kuri tebemėgo pasakas vis taip pat, kaip ir būdama trejų.

Tad daktaras Karas pakartojo:

*Dėl mažos vinutės pasaga nukrito,
Pasagai nukritus, kluptelėjo žirgas.
Kluptelėjo žirgas, raitelis nupuolė,
Raitelis nupuolė, mūšio nelaimėjom,
Mūšio nelaimėjom ir šalies netekom –
Štai kiek mes praradom dėl mažos vinutės.*

– Oi, tėti! Suprantu, ką tu nori pasakyti! Kas būtų pagalvojęs, kad tokia smulkmena, kaip neprisiūtas raištelis, gali tiek daug nulemti? – nušokusi nuo kelių ir apkabinusi tėvelį, sukrykštė Keitė. (231 žodis, eilėraštis – 29 žodžiai).

Susan Coolidge *Ką nuveikė Keitė*

Metodinės rekomendacijos

1. Rekomenduojama atpasakojimą skirti, įtvirtinant dialogo (5 klasei), tiesioginės kalbos (6 klasei) skyrybą.
2. Galima eilėraščio tekstą užrašyti lentoje ar išspausdinus tekstą išdalinti kiekvienam. Trumpai aptarti eilėraščių, paaiškinti, kaip jį cituoti tekste (jei citata bus pateikta).
3. Aptarus atpasakojimą, ištaisius klaidas, rekomenduojama išsamiau pakalbėti apie eilėraščio prasmę, diskutuoti apie „smulkmenų“ (pvz., užmiršti namie sąsiuviniai, rašikliai ar pan.) svarbą. Eilėraštis nesudėtingas, rekomenduojame jį visiems drauge išmokti atmintinai.
4. Mokiniai galėtų sukurti savo istoriją, kuri įrodytų, kad smulkmenos gali tapti didelių problemų priežastys. Už tokį darbą galėtų būti vertinami atskiru pažymiu.

11.

BAOBABAI

– Reikia laikytis drausmės, – vėliau man paaiškino mažasis princas. – Rytą nusiprausk ir susitvarkyk pats, o paskui kruopščiai apsišvarink savo planetoje. Baobabus turi prisiversti rauti nuolat, vos tik gali juos atskirti nuo rožių krūmų: kol jaunučiai, vienu ir kitų daigai nepaprastai panašūs. Darbas labai nuobodus, bet labai lengvas.

Vieną dieną jis man patarė nuoširdžiai pasistengti ir nupiešti gražų piešinį, kad jį gerai įsimintų mano planetos vaikai.

– Jeigu jie kada nors sumanys keliauti, – aiškino jis, – jiems galės praversti. Kartais kokį darbelį galima atidėti ir vėlesniam laikui. Bet jeigu duosi valią baobabams, ištiks katastrofa. Žinojau vieną planetą, kurioje gyveno tinginys. Jis neišrovė trijų krūmų...

Mažasis princas man viską paaiškino, ir aš nupiešiau tą planetą. Aš visai nemėgstu pamokslauti. Bet apie baobabų keliamą pavojų tiek mažai žinoma, o pavojus pasiklysti asteroide toks didelis, kad šįkart pamiršiu santūrumą. Taigi sakau: „Vaikai, saugokitės baobabų!“ Aš tiek plušau prie šio piešinio – norėjau įspėti savo draugus apie pavojų, kuris jų, kaip ir manęs, jau seniai tykojo, tik apie jį jie nieko nežinojo. Pamoka buvo verta įdėto vargo. Bet jūs veikiausiai paklausite: kodėl gi šioje knygelėje nėra daugiau tokių išpūdingų piešinių kaip šis, vaizduojantis baobabus? Atsakysiu labai paprastai: aš stengiausi, bet man nepavyko. O piešiant baobabus mane įkvėpė jausmas, kad tai nepaprastai skubu. (203 žodžiai)

Antoine de Saint-Exupéry *Mažasis princas*

Metodinės rekomendacijos

1. Rekomenduojama atpasakojant nevartoti tiesioginės kalbos.
2. Pirmą kartą perskaičius atpasakojimą, drauge sudaryti veiksmų / įvykių schemą, kurios būtina laikytis atpasakojant.
3. Skaitant atpasakojimo tekstą, rekomenduojama parodyti mokiniams tekste minimą iliustraciją iš „Mažojo princo“.
4. Atpasakojus tekstą, sukurti samprotavimo pastraipą, kurioje būtų pasvarstyta, kas, mokinių nuomone, yra baobabai, kodėl jų reikia saugotis.

12.

TOMO SOJERIO NUOTYKIAI

Tomas atsistojo priešais tetą Polę, sėdinčią prie atdaro lango jaukiame galiniame kambaryje, kuris buvo drauge ir miegamasis, ir valgomasis, ir svetainė, ir biblioteka. Gaivinantis vasaros oras, raminanti tylą, gėlių kvapas ir liūliuojantis bičių dūzgimas priveikė tetą: ji užsnūdo su mezginiu rankose, nes su ja nieko daugiau nebuvo, tiktai katinas, bet ir tas miegojo jai ant kelių. Akiniai buvo pakelti aukštyn ant žilų plaukų saugumo sumetimais. Ji buvo tikra, kad Tomas jau seniai kur nors išdūmęs, todėl nustebo, pamačiusi, kad jis taip drąsiai išdygo tiesiai priešais ją. Jis tarė:

- Teta, ar dabar man galima eiti žaisti?
- Na, na! Tu jau baigei? Kiekgi tu padirbai?
- Nubaltinau visą, teta.

Teta Polė nelabai tikėdavo, ką jis sakydavo. Bet kai ji pamatė, kad visa tvora nubaltinta, ir ne bet kaip nubaltinta, o rūpestingai nutepta kalkėmis kelis kartus, ir net žemė apačioje pertraukta balta juosta, jai žadą užėmė.

Ją taip sužavėjo puikiai atliktas Tomo darbas, jog ji nusivedė berniuką į sandėliuką, išrinko jam patį gražiausią obuolį ir įteikdama pamokomai pridūrė, kad kiekvienas daiktas, įsigytas doru ir sąžiningu darbu, yra daug saldesnis ir mielesnis. Kol ji baigė savo kalbą Šventraščio žodžiais, Tomui pasisėkė nukniaukti meduolį. (188 žodžiai)

Mark Twain *Tomo Sojerio nuotykliai*

Metodinės rekomendacijos

1. Paaiškinti, kaip rašyti žodį *Šventraštis*.
2. Pratęsti atpasakojimą. Pratęsimo pradžia galėtų būti tokia: „Teta Polė nežinojo, kad Tomas tvorą baltino savitu būdu“.
3. Pratęsime papasakoti, kaip Tomas baltino tvorą. Skaičiusieji knygą, prisimins, o neskaičiusieji sukurs savo variantą, kurį turės galimybę vėliau palyginti su knyga.
4. Parašius atpasakojimą, sukurti pastraipą apie tai, kaip atrodo Tomas (aprašymas).

13.

GERŲ BERNIUKŲ GYVENIMO YPATYBĖS

Mergaitės ir berniukai būna geri ir nelabai.

Kai kas sako, kad būna ir blogų mergaičių, ir blogų berniukų. Man atrodo, jog taip sakantys juokauja, erzindami berniukus ir mergaites. Ir suaugusiuosius, kurie nėra matę nė vieno blogo berniuko ir nė vienos blogos mergaitės. Blogus berniukus ir blogas mergaites mato tik blogi suaugusieji, kurie nežinia kodėl mėgsta erzinti kitus ir negražiai juokauti. Jūs, aišku, sunkiai patikėsite, bet ir blogi suaugusieji kažkada buvo berniukai ir mergaitės. Žinoma, geri.

Kada tie blogi suaugusieji iš gerų vaikų atsiranda? Gal kai vyrai ima skustis barzdas, o moterys nusikerpa kasas? Gal kai gauna pasus? O gal kai pamiršta, kad ir jie buvo vaikai?

Aš nesu sutikęs nė vieno blogo berniuko ir nė vienos blogos mergaitės.

Kažkodėl dauguma žmonių, sakančių, jog blogų vaikų yra, įsitikinę, kad blogų berniukų daugiau negu blogų mergaičių. Atseit blogas berniukas yra tas, kuris daužo langus arba mergaitėms daro kažką tokio, nuo ko šios cypia. Bet kiekvienas, kas bent vieną dieną yra buvęs berniukas, žino, kad langai dūžta savaime. Po kojų katės lenda pačios, iš kišenių be jokių pastangų byra šiukšlės, ir, neprašiusios niekieno leidimo, plyšta kelnės, o draugui atsakinėjant istoriją, iš tavo burnos savaime pilasi pavardės ir datos. Mokytoja tada kažkodėl būna įsitikinusi, jog tu pasakinėjai...

(203 žodžiai)

Gendrutis Morkūnas *Vasara su Katšuniu*

Metodinės rekomendacijos

1. Sukurti atpasakojimui pavadinimą. Paskui drauge palyginti su G. Morkūno esė pavadinimu.
2. Perskaičius tekstą, drauge sukurti veiksmų / įvykių schemą.
3. Atpasakojant vartoti retorinius klausimus. Perskaičius tekstą pirmą kartą, prisiminti, kas yra retoriniai klausimai.
4. Claudinti atpasakojimą. Pratęsti savo sukurtą (papasakota, matyta, patirta – pasirinktinai) berniuko išdaiga. Pratęsiant atpasakojimą, stengtis, kad kuriamas tekstas derėtų prie atpasakojimo stiliaus.
5. Atpasakojus sukurti pastraipą. Pastraipoje atrinkti vaikų blogąsias savybes, išvardintas tekste, ir pasirinktą savybę aptarti, remiantis žinoma situacija.

14.

SKOLA

Turtuolis turėjo daug skolininkų. Kai paseno, kvietė kelis iš jų ir tarė:

– Jei šiandien negalite man grąžinti, ką esate pasiskolinę, iškilmingai prisiekite tą padaryti būsimame gyvenime, ir aš sudeginsiu jūsų pasirašytus skolų raštus.

Pirmasis buvo skolingas nedidelę sumą. Prisiekė, kad būsimame gyvenime taps skolintojo arkliu ir jį nešios ant nugaros ten, kur šis panorės.

Turtuolis sutiko ir sudegino jo skolos raštus.

Antrasis buvo skolingas didesnę sumą. Prižadėjo:

– Esu pasiryžęs būsimame gyvenime tapti tavo jaučiu. Tempsiu arklą, ardamas tavo laukus, tempsiu šieno vežimus ir išmokėsiu skolą.

Turtuolis sutiko ir sudegino antrojo skolininko skolos raštus.

Galiausiai atėjo žmogus, kuris buvo skolingas pačią didžiausią sumą.

– Kad išmokėčiau savo skolą, – tarė, – būsimame gyvenime tapsiu tavo tėvu.

Turtuolis įniršo, pačiupo lazdą ir jau norėjo užvožti nepagarbiam skolininkui. Tačiau šis jį sustabdė.

Tarė:

– Prieš pakeldamas ranką, leisk paaiškinti. Mano skola milžiniška, todėl negalėčiau jos grąžinti tapdamas vien tavo arkliu ar jaučiu. Esu pasiryžęs tapti tavo tėvu. Dirbsiu dieną naktį dėl tavęs, saugosiu, kai būsi mažas, globosiu tol, kol užaugsi. Aukosiu viską, net gyvybę, kad tau nieko nestigtų, o savo mirties valandą paliksiu tau visą savo turtą. Ar tai ne daug daugiau, nei tapti arkliu ar jaučiu? Ar tai nėra tinkamiausias atlygis? **(195 žodžiai)**

Brunas Fereras (Bruno Ferrero) *Skola*

Metodinės rekomendacijos

1. Rekomenduojama atpasakoti nevartojant tiesioginės kalbos.
2. Atpasakojus tekstą, parašyti pastraipą – pasamprotauti apie trečiojo skolininko aukos prasmę.
3. Atpasakojus tekstą, parašyti pastraipą – trumpai papasakoti trečiojo skolininko gyvenimą, paaiškinti, kodėl jis turėjo tiek daug skolų.
4. Atpasakojus tekstą, parašyti pastraipą – tęsinį, pasamprotauti, kaip pasielgė turtuolis su trečiuoju skolininku.

15.

SENAS KAREIVIS MATATUTIS

Matatučio laikais būti kareiviu buvo labai sunkus darbas. Tada nebuvo nei sunkvežimių, nei traukinių, nei lėktuvų. Kur ko prirėkė, visur reikėjo eiti pėsčiam, nors reikalas ir kitam pasaulio gale būtų.

Matatučio niekas ir nevežė. Kaip paėmė iš namų, taip pėsčią ir išvarė. Iš karto varė surišę, paskum paleido iš grandinių kojas, o kai jau gerokai toli pavarė, paleido ir rankas. Taip ir varė, nelabai skubėdami, iš kaimo į kaimą, iš miestelio į miestelį, iš miesto į miestą. Kiekvienoje vietoje vis naujų vyrų prisidėdavo, vis daugiau ir daugiau būsimų kareivių darėsi. Ėjo jie ilga virtine, o iš paskos važiavo virtuvė, tokia didelė, ant dviejų ratų pritaisyta dėžė, kurioje iš ryto virė vanduo arbatai, dieną plepsėjo miežinė košė pietums, o po pietų vėl kunkuliavo vanduo vakarienei.

Miegoti reikėjo pakelės kaimuose, tuščiose daržinėse, o neretai ir tiesiai lauke. Bet tai Matatučio negąsdino. Vargo visada buvo turėjęs ligi kaklo ir pėsčias vaikščioti buvo pratęs. Jis nelabai tematė, kas buvo tie vyrai, kurie pakeliui prie jo prisidėjo, nesuprato, ką jie šnekėjo, nesiklausė, ką šaukė ir ko šūkalojo vadai, net miežinės košės nuo arbatos neskyrė. Jam viskas pasidarė vis tiek. Taip, rodos, lyg kas pačią žemę būtų iš po kojų ištraukęs. **(195 žodžiai)**

Jurgis Jankus *Senas kareivis Matatutis*

Metodinės rekomendacijos

1. Pirmą kartą perskaičius tekstą, drauge pasiaiškinti paskutinio sakinio palyginimo prasmę.
2. Perskaičius atpasakojimo tekstą, aptarti kūrinio laiką.
3. Parašyti atpasakojimą, baigiant sukurti pastraipą, joje aprašyti Matatučio savijautą. Rašant stengtis, kad kuriamas tekstas stilistiškai derėtų prie atpasakojimo stiliaus.
4. Parašyti atpasakojimą, baigiant sukurti pastraipą, kurioje mokiniai papasakotų, ką sapnavo Matatutis. Rašant sapną, stengtis, kad kuriams tekstas stilistiškai derėtų prie atpasakojimo stiliaus.

16.

POLIANA

Polianos kojelės nekantraudamos trepeno paskui tetą. O jos didelės mėlynos akys dar labiau nekantraudamos stengėsi akimirksniu aprėpti viską aplinkui, kad nė vienas gražus ar įdomus daiktas šiame nuostabiame name neliktų nepastebėtas. Tačiau nekantriausios buvo jos mintys, narpliojančios be galo jaudinantį klausimą: už kurių iš tų žavingų durų dabar laukia jos kambarys – brangusis, nuostabusis, užuolaidų, kilimėlių ir paveikslų pilnas kambarys, kuris priklausys tik jai vienai? Ir tada netikėtai teta atidarė duris ir ėmė kopti viršun dar vienais laiptais. Čia beveik nebuvo ko apžiūrinėti. Iš visų pusių – plikos sienos. Laiptų viršuj prietema leido įžvelgti tolimus kampus, kur stogas beveik siekė grindis, ir kur vienas ant kito buvo prigrūsta daugybė lagaminų ir dėžių. Be to, buvo labai tvanku. Poliana nesąmoningai kilstelėjo galvą – atrodė, taip sunku kvėpuoti. Tada pamatė duris dešinėje pusėje, kurias teta ką tik paliko atlapas.

– Štai, Poliana, štai tavo kambarys.

Kurį laiką Poliana stovėjo nė nekrustelėdama ir žiūrėjo jai įkandin. Tada pakėlė išplėstas akis į plikas sienas, plikas grindis ir langus be užuolaidų. Pagaliau pažvelgė į savo lagaminą, kuris gulėjo netoliese, jos nuosavame kambarėlyje, šiuose tolimuose namuose. Po akimirkos ji lyg apspangusi pasilenkė prie jo, keliais įsiremė į lagamino šoną ir paslėpė veidą tarp delnų. **(195 žodžiai)**

Eleanor H.Porter *Poliana*

Metodinės rekomendacijos

1. Atpasakojimo pabaigoje sukurti Polianos kambario aprašymą (spalva, šešėliai, daiktai).
2. Atpasakojimo pabaigoje sukurti pastraipą – šio epizodo tęsinį. Pastraipoje aprašyti, kaip Poliana gyvena tetos namuose – sukurti trumpą istoriją, kurią vėliau mokiniai galėtų palyginti su kūrinium.
3. Atpasakojimo pabaigoje sukurti pastraipą – pasamprotauti, kodėl teta apgyvendino Polianą tokiaame kambaryje.
4. Rekomenduoti perskaityti Eleanor H. Porter romaną „Poliana“.

17.

KAIP MES IŠGARSĖJOME

Močiutė iš vienos spintos ištraukia stalčiuką ir iš jo atsargiai, dviem pirštais išima pageltusią kortelę. Joje užrašyta: *Pakalnė*. [Virš l uždėtas riestinis kirčio ženklas.] Ir dar du sakiniai užrašyti: *Pakalnė net mėlyna nuo žibučių*. Ir *Susiruošėm į Pakalnę berželių šakų*. Kitoj pusėj dailia rašysena: *Veronika Striogaitė, gimusi 1919 metais, Panevėžio apskrityje, Raguvos valsčiuje, Padėmbio kaime*.

– Tai mano močiutės, jūsų proprosenelės ranka užrašyta.

Visa Lietuva rinko žodžius Didžiajam žodynui. Ypač mokiniai. Močiutė tuo metu buvo gimnazistė.

– Mamos prosenelė? Ta, kur nuotraukoj su mama prie Kalėdų eglutės? Ji buvo labai sena...

– Kai rašė šitą kortelę, buvo tik pora metų vyresnė už jus. Gaila, kad neišliko to meto nuotraukų. Miręs žmogus nebėra senas. Jis yra atsimenamo laiko amžiaus. Tam žmonės ir fotografuojasi.

Močiutė pasakoja, kad žodyne gali būti ir daugiau jos močiutės užrašytų žodžių ar bent vartojamų pavyzdžių. Kaip čia išėjo, kad ji šitiek laiko dirba institute, bet nė karto nebuvo atėję į galvą paieškoti?

– Ar įsivaizduojat, kaip jaučiausi, radusi šitą kortelę? Atrodo, kad gavau laišką, išsiųstą man prieš aštuoniasdešimt metų.

Močiutė meiliai padeda kortelę į vietą. Mudviem su Diena ji turi po kopiją – abi pusės nufotografuotos į tą patį lapą.

– Galėsit parodyti savo draugams. Smagu atrasti savo giminės pėdsaką kultūros istorijoje. (199 žodžiai)

Vilė Vėl *Kaip mes išgarsėjome*

Metodinės rekomencijos

1. Pirmą kartą perskaičius atpasakojimo tekstą, priminti tikrinių daiktavardžių rašybą. Atpasakodami kursyvu užrašytą tekstą (kortelės duomenis) mokiniai turėtų rašyti kabutėse. Laužtiniuose skliaustuose esantis skaitomas atsižvelgiant į klasės gebėjimus. Galima mokiniams pasiūlyti sukirčiuoti žodį.
2. Aptarus atpasakojimą, ištaisius klaidas, rekomenduojama surengti virtualią (pagal galimybes – ir realią) ekskursiją į Lietuvių kalbos institutą (http://www.lki.lt/LKI_LT/), aplankyti Lituanistikos židinį.
3. Bibliotekoje (jei mokyklos biblioteka neturi, apsilankykite didesnėje bibliotekoje – miesto ar rajono) apžiūrėkite Didžiojo lietuvių kalbos žodyno lentyną. Sudėkite, kiek visuose tomuose yra žodžių, pasverkite žodyną, išmatuokite jo ilgį. Pagalvokite, kokia didelė, turtinga, graži yra mūsų gimtoji kalba, pasvarstykite, kokią mažą žodžių dalį patys mokate. Tapkite lietuvių kalbos žodžių gelbėtojais – išrašykite po penkis nežinotus lietuviškus žodžius, išsiaiškinkite tų žodžių reikšmes, sugalvokite su tais žodžiais po sakinį. Pasidalinkite savo išrinktais žodžiais su suolo draugu – abu mokėsite jau po dešimt nežinotų lietuviškų žodžių, o jei su visais klasės draugais pasidalintumėte? Kaip praturtėtų jūsų žodynas? Pasvarstykite apie tai, padiskutuokite.
4. Paskutinis atpasakojimui skirtas teksto sakinys – „Smagu atrasti savo giminės pėdsaką kultūros istorijoje.“ Tapkite kultūros istorijos sekliais. Remdamiesi V. Merkio sudarytu knygnešių sąvadu (V. Merkys, *Draudžiamosios lietuviškos spaudos kelias. 1864–1904: Informacinė knyga*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994.), suraskite savo krašto knygnešius. Gal sąvade pavyks rasti ir savo prosenelių, proprosenelių ar proprosenelių pavardžių. Turėtumėte kuo didžiuotis.

18.

JURGIO PAKETURIO KELIONĖS

Buvo ankstyvas rytas.

O rūkas toks tirštas, kad nieko aplink nematyti. Tiesiog kaip pienas plaukia, tik atsigert negaliu.

Aš per tą pieną brendu ir girdžiu: kažkas atšvilpia, atūžia, atkaukia, kad net visas miškas traška ir braška. Medžiai virsta, krūmai linksta ir lekia ant manęs tiesiai kaip viesulas.

Na, sakau, dabar tai jau tikrai pražuvau!

Atleikia kažkokia meška iš laužo su apsvilusiais gaurais ar koks slibinas manęs gyvo praryti.

Nusigandęs užsiglaudžiau už ąžuolo ir žiūriu pro nusvirusią šaką netekęs kvapo.

Bet kiek apsiraminau ir matau: nieko baisaus! Tiktai devynios stirnos lekiančios kaip be galvos ir šokančios ant vienos kojelės, kad net visas miškas dreba.

Tai šitokios išdykėlės baidyklės!

Aš supykęs su lazda per tą kojelę pokšt, kojelė triokšt ir nulūžo. Visos devynios stirnos keberiošt ir sugriuvo. Nustebusios atsigrižo ir į mane sužiuro.

– Ko pastojai mums kelią? – paklausė.

– O ko jūs kaip be galvos lekiate? – atsakiau. – Ir triukšmą keliate!

– Mes nekeliame jokio triukšmo, – atsakė stirnos nustebusios, – tik žaidžiame iš džiaugsmo, sulaukusios užtekant saulės.

Aš pasižiūrėjau – iš tikro miglos tirpo ir saulės spinduliai skverbė per mišką.

– Ar nematėte mano paklydėlės bitelės samanės? – paklausiau atsikvošėjęs.

– Nematėm, neregėjom, – atsakė stirnos, greitai pasitaisė kojelę ir buvo toliau bešokančios per mišką. (194 žodžiai)

Kazys Boruta *Jurgio Paketurio kelionės*

Metodinės rekomendacijos

1. Rekomenduojama sukurti istorijos tęsinį. Pasakojimą vėliau palyginti su K. Borutos sukurta istorija („Trečia kelionė“)
2. Rekomenduojama suglaudinti atpasakojimą ir sukurti vieną juokingą Jurgio Paketurio nuotykią (pasakojimas, aprašymas).
3. Baigus atpasakojimą, aprašyti, kaip atrodė Jurgis Paketuris (vėliau palyginti su apysakoje aprašytu veikėju).
4. Rekomenduojama perskaityti visą kūrinį, surengti klasėje diskusiją apie Jurgio Paketurio nuotykius, juoko prasmę.

19.

ŠIENLIGĖS EPIDEMIJA

Oi, kaip smagu vieną kitą dieną pasidaryti sau atostogas ir ligonio teisėm pasilepinti namie! Rytą gali nepaisyti žadintuvo, turi teisę nedaryti mankštos, niekas neragina praustis po šaltu dušu, o svarbiausia – nereikia eiti į mokyklą! Nors vaistai ne visada būna gardūs, tačiau visi žino, kad ligonius reikia maitinti truputį geriau negu sveikuosius. Negaluojuantiems dažnai naudinga valgyti medų, vaisius, šviežias daržoves, kurių būdamas sveikas šiuo metu nedažnai gausi.

Jeigu liga nelabai varginanti, išsimiegojus, pavalgius lieka marios laiko. Net sėdėdamas lovoj, gali sutvarkyti pašto ženklų arba etikečių kolekciją, gali klausytis muzikos, rašyti dienoraštį, laiškus, perskaityti įdomią knygą ir pasimokyti tuos dalykus, kuriuos netyčia esi apleidęs. O kiek pasirgęs namie, žiūrėk, jau ir mokyklos pasiilgsti. Ten dar gali porą dienų, ko nors nežinodamas, teisintis, kad sirgai ir šio bei to nesusipėjai išmukti.

Audrius ir Ugnius sirgdavo palyginti retai. Ir ši sykį liga, matyt, nebuvo labai rimta. Broliai protarpiais čiaudėjo, santūriai kosčiojo, jiems truputį blizgėjo akys, kaito veidai ir varvėjo nosys. Abu žadėjo per dvi ar tris dienas pasveikti ir sakė, kad gydytojo kviesti gal neverta. Tėvai ir nekviatė, tik siūlė berniukams nevaikščioti po lauką ir, išgėrus aspirino, pagulėti. Mama atnešė jiems tiesiai į lovą karšto sultinio su kvapiais pyragėliais, ant padėklo dar puikavosi du apelsinai.

(202 žodžiai)

Kazys Saja Būrimas obuolio sėklom

Metodinės rekomendacijos

1. Pirmą kartą perskaičius atpasakojimo tekstą, drauge sukurti teksto schemą (planą).
2. Atpasakojus tekstą, trumpai aprašyti brolius dvynius – Audrių ir Ugnių.
3. Glaudinti atpasakojimą, pabaigoje sukurti Audriaus ir Ugniaus nuotykių, patirtą susirgus.
4. Atpasakojus tekstą, papasakoti, kokie Audriaus ir Ugniaus charakteriai. Vėliau palyginti su K.Sajos tekstu.

20.

LAIKAS PAKALBĖTI IR APIE TĖVUS

Tėvų – mamų ir tėčių – būna visokių. Linksmų ir rimtų, storų ir plonų, gerų ir ne visai, tikrų ir beveik tikrų. Dar būna vikrių ir nerangių, išdidžių ir paprastų, savų ir svetimų tėvų.

Bet yra ir bendrų visiems tėvams dalykų.

Pirma, vaikai nuo jų priklausomi. Vaikus tėvai maitina, rengia, laiko savo namuose, šukuoja už savo pinigus nupirktomis šukomis. Atsidėkodami už tai vaikai tėvų turi klausyti. Ne vienas vaikas gauna barti už tai, kad pasako, ką galvoja ar jaučia. Žinoma, jį bara, jeigu jis galvoja arba jaučia kitaip negu mama arba tėtis.

Bernardo tėvai buvo demokratiški. Jie visada išklausydavo, ką sakydavo sūnus. Tėtis tada linksėdavo galva, o mama iš susižavėjimo ūkčiodavo. Bernardui būdavo liūdna, nes jis matydavo, jog net tada nei vienas, nei kitas jo nesiklauso.

Antras bendras visiems tėvams dalykas yra tai, kad jie turi baisiai daug pareigų. Pareigų turi visi suaugusieji, tačiau tėvai jų turi kur kas daugiau. Paprastai tėvai mano, jog tų pareigų atsiranda todėl, kad jie turi vaikų.

Trečia, visus tėvus vienija tai, kad jie labai mėgsta žaisti. Žaisti jie mėgsta dar labiau už vaikus.

Vienas mėgstamiausių tėvų žaidimų yra pasakoti, kokie ypatingi jų vaikai. Kai vaikas dar visai mažas, tėvai pasakoja, kaip meniškai jų vaikas verkia, kaip laiku valgo... (200 žodžių)

Gendrutis Morkūnas *Vasara su Katšuniu*

Metodinės rekomendacijos

1. Perskaičius tekstą pirmą kartą, rekomenduojama drauge sukurti jo teiginių schemą. Schemoje turėtų atsispindėti tėvų bruožai.
2. Rekomenduojama atpasakojant išplėtoti kiekvieną tėvams priskiriamą bruožą (jų yra trys). Sakiniai turėtų derėti prie atpasakojamo teksto stiliaus.
3. Rekomenduojama atpasakojus parašyti trumpą pastraipą, kurioje būtų pasamprotauta, ko iš savo tėvų tikisi Bernardas, ko jam trūksta, ko jis laukia.
4. Baigus atpasakojimą sukurti trumpą pastraipą, papasakoti, kaip mokiniai bendrauja su savo mamyte ar tėveliu.

Atpasakojimai 7-8 klasei

Turinys

1. Jurgis Kunčinas *Baltųjų sūrių naktis*
2. Ričardas Gavelis *Jauno žmogaus memuarai*
3. Saulius Šaltenis *Riešutų duona*
4. Bronius Radzevičius *Motinos apsilankymas*
5. Bruno Ferrero *Stalious akimis*
6. Eliacer Cansino *Knyga laukia tavęs. Ieškok jos!*
7. Aidi Vallik *Kaip laikaisi, Ana?*
8. Gendrutis Morkūnas *Iš nuomšiko gyvenimo*
9. Marcelijus Martinaitis *Mes gyvenome: biografiniai užrašai*
10. Ieva Simonaitytė *Aukštųjų Šimonių likimas*
11. Justinas Marcinkevičius *Dienoraščiai ir datos*
12. Rūta Šepetys *Tarp pilkų debesų*
13. Vytautė Žilinskaitė *Kintas*
14. Vytautė Žilinskaitė *O kilti oi kaip nelengva*
15. Juozas Keliuotis *Atsiminimai apie Vaižgantą*
16. Richard Bach *Džonatanas Livingstonas Žuvėdra*
17. Romualdas Granauskas *Gyvatė ant peties*
18. Vaclovas Aliulis, MIC *Ji vėtroj ir žiemą žaliuos*
19. Dainius Razauskas *Kūrybos jungas*
20. Jurga Ivanauskaitė *Kelionių alchemija*
21. Saulius Tomas Kondrotas, *Senas namas*
22. Bronius Radzevičius, *Apsilankymas*

1.

JAUSMŲ UGDYMAS

Mano pasakojimas bus neilgas, nes meluoti nenoriu, juk kalbėsiu apie savo paties nelaimingą meilę.

Nekviestas ir nelemtas jausmas mane aplankė jau septintoje klasėje. Taip, septintoje, nes plaukus tuomet jau braukiau į viršų ežiuku, o ant sprando vienas kaimynas skustuvu padarydavo tokį užkirtimą – tais laikais taip buvo ir madinga, ir gražu! Dėvėjau velveto kostiumėlių, kuris per kelius ir alkūnes gerokai „ištrupėjęs“, mėvėjau „chaki“ spalvos kelnes, kurios jau tuomet man atrodė bjaurios, ir avėjau rudai geltonus čekiškus batelius su auliukais. Krūtinės aukštyje mano švarkelis turėjo dvi kišenes su sugedusiais užtrauktukais. Į vieną kišenę buvau įsukęs metalinį PDG¹ ženklelį ir įsisegęs neberašantį automatinį kotelį „Pelikan“, o kas gi buvo kitoje? Jau nebe pamenu, ką ten laikydavau, – trintukus, plunksnas?

Šitai apsisitaisęs aš eidavau ir į pamokas, ir į poilsio vakarus žemesniųjų klasių moksleiviams – taip berods šie renginiai vadinosi. Mes juos vadindavom trumpai – šokiais. O šokiai vykdavo tik šeštadieniais ir sekmadieniais, prasidėdavo aštuonioliktą, o baigdavosi lygiai dvidešimt pirmą valandą. Drausmė juose buvo geležinė, užtat grodavo nuostabi, tarsi tyčia jautriai moksleivio sielai pritaikyta plokštelių muzika. Netgi dabar, nuo tų laikų nutekėjus Leton keliems dešimtmečiams, aš kone seniokiškai atsidūstu, prisiminęs dužią, septyniasdešimt aštuonis kartus per minutę apsisukančią plokštelę, iš kurios gelmių it balzamas sklisdavo nemarusis „Rytietiškas tango“ arba švelnus vokiškas šlageris... Prisiminęs šias kutenančias ir dirginančias melodijas, aš tarsi regiu savo ankstyvą jaunystę, septintą klasę ir ankštą žemalubę žaliosios mokyklos salę su pasieniais sustumtais „ožiais“ ir lygiagretėm, kadaruojančiais nuo palubės žiedais, prisimenu mažytę kaip kišenė tos mokyklos sceną ir, žinoma, savo nelaimingą meilę.... (245 žodžiai)

Vienintelė paguoda – mano mylimoji mokėsi toje pačioje klasėje, sėdėjo su savo geriausia drauge man už nugaros ir, kai paprašydavau paskolinti trintuką ar sugeriamąjį popierių, tvodavo kumšteliu man į kuprą, aš tiesiog tirpdavau iš laimės ir jausdavausi kur kas pranašesnis už tuos, kurie savo išrinktąsias matydavo tik per pertraukas arba, jeigu jos būdavo iš kitos mokyklos, dar rečiau. (302 žodžiai)

Jurgis Kunčinas *Baltųjų sūrių naktis*

¹ PDG ženklelis – „Pasiruošęs darbui ir gynybai“ – sovietmečio laikų ženklelis, duotas mokiniams už fizinius pasiekimus.

Metodinės rekomendacijos

1. Aptarti neaiškius žodžius, nežinomas sąvokas. Atsižvelgdamas į mokinių gebėjimus ir įgūdžius, mokytojas pats sprendžia, kada ir kaip tai daryti. Galima pirmą kartą atidžiai išklaudyti tekstą, o paskui aiškintis nesuprantamus žodžius. Jei mokiniai jau mokėsi konspektuoti klausydami, galima pasiūlyti, kad jie pasižymėtų neaiškumus, kai tekstas skaitomas pirmą kartą.
2. Rašant atpasakojimą be kūrybinės užduoties, rekomenduoti kuo smulkiau, detaliau atpasakoti veikėjo išorės aprašymą.
3. Parašius atpasakojimą, pridėti pastraipą, kurioje būtų aprašytas tipiškas šių laikų „poilsio vakaras“, skirtas žemesniųjų klasių mokiniams.
4. Parašius atpasakojimą, pridėti pastraipą, kurioje būtų aprašytas tipiškas šių dienų paauglys, jo apranga, rūbų detalės, laikysena.
5. Jei skiriamos kūrybinės užduotys, atpasakojimo teksto apimtis gali būti mažesnė (245 žodžiai).

2.

JAUNO ŽMOGAUS MEMUARAI

Žinoma, kiekvienas normalus žmogus tarpais nekenčia savęs. Visad savim patenkinti yra tik kvailiai. Bet normalaus žmogaus neapykanta sau dažniausiai trumpalaikė, didžiają dalim dvasinė. O aš nekenčiau savęs viso ir visą laiką.

Man nepavyko tapti krepšinio žvaigžde, nepavyko tapti net klasės lyderiu. Pristigau dailės gabumų, taip ir likau karikatūrų bei šaržų piešėjas, nors bandžiau netgi kopijuoti didžiųjų meistrų paveikslus. Žiūrint animacinį filmą apie Bjaurųjį ančiuką, į akis nejučia suplūsdavo gailios ašaros. Turėjau rasti veiklos sritį, kurioje būčiau nepamainomas, tačiau tokios turbūt nebuvo visam pasauly. Tad kiekvieną rytą atsibusdavau suniokotas ir pasmerktas. Manęs niekas nemylėjo, buvau niekam nereikalingas.

Gali paklausti, kodėl apie šitai rašau. Nė pats nežinau. Tiesiog skaitau save it kokią keistą knygą. Galiu atsiversti bet kurį puslapį ir balsiai perskaityti, kas ten parašyta. Esu užbaigta knyga, žinau, kad niekas tuose apmūsojusuose puslapiuose nebepakis. Galiu būti bešališkas ir teisingas. Manau, jog toji knyga yra pamokanti ir naudinga. Turbūt todėl ją tau skaitau – ne visą ištisai, tik rinkinius puslapius. Nors kažgi ar rinkinius, tiesiog tuos, kuriuos atsiverčiu: pradedu skaityti ir nebegaliu liautis, toje knygoje man viskas įdomu. Ta knyga – mano palikimas, o tu – mano paveldėtojas. Kiekvienas žmogus trokšta ką nors palikti pasauliui. Aš tegaliu palikti savo istoriją, palikti tik tau – tu irgi prie jos prisidėjai. Todėl privalai žinoti, kas iš to išėjo.

Gal aš per daug iš tavęs noriu? Bet juk nenoriu, kad ką ypatingo darytum, nenoriu, kad ką baustum ar už mane keršytum. Tenoriu, kad mane išklaustum. Negi tas taip jau sunku?

Iškart regiu tavo primerktas akis ir sarkastišką šypseną. Gerai, atstumkim šalin tą didybę, yra ir kitų, labai paprastų priežasčių. Aš tiesiog nerandu, kuo daugiau užsiimti. Tegaliu sklaidyti ir sklaidyti tą savo gyvenimo knygą – kitkas man nerūpi.

Man maža terūpi šventųjų ir kankinių likimai. Išminčių bei politikų likimai. Man labiau rūpi mano paties likimas. (293 žodžiai)

Ričardas Gavelis *Jauno žmogaus memuarai*

Metodinės rekomendacijos

1. Aptarti neaiškius žodžius, nežinomas sąvokas. Atsižvelgdamas į mokinių gebėjimus ir įgūdžius, mokytojas pats sprendžia, kada ir kaip tai daryti. Galima pirmą kartą atidžiai išklausti tekstą, o paskui aiškintis nesuprantamus žodžius. Jei mokiniai jau mokėsi konspektuoti klausydami, galima pasiūlyti, kad jie pasižymėtų neaiškumus, kai tekstas skaitomas pirmą kartą.
2. Sugalvoti atpasakojimui pavadinimą. Aptariant ištaisytus atpasakojimus, pristatyti originaliausius pavadinimus. Diskutuoti apie sukurtus pavadinimus (neutralus, nukreipiantis, akcentuojantis, intriguojantis ar pan). Diskutuojant aptarti, kokie raktiniai žodžiai pateikti pavadinime, kaip jie siejasi su atpasakotu tekstu ir kūrybine pastraipa.
3. Parašius atpasakojimą, parašyti trumpą *laišką* teksto pasakotojui. Laiške patarti jam, kaip atsikratyti pesimizmo, kokius tikslus sau kelti, pateikti pavyzdžių, kaip jaunas žmogus gali daug pasiekti. Laiškas gali būti kuriamas el. laiško arba elektroninės žinutės forma. Rašant elektroninę žinutę, esminė sąlyga – taisyklinga rašyba.
4. Parašius atpasakojimą, parašyti trumpą refleksiją, autocharakteristiką, lyginant savo ir atpasakoto teksto veikėjo (pasakotojo) savijautą.

3.

RIEŠUTŲ DUONA

Mano tėvas dryžuota pižama ir aštriom kaip nupešto paukščio sparnai mentėm palinkęs skaldė plaktuku riešutus ir metė branduolius į stiklinę permatomą lėkštę. Jis atsistojo lyg mokinys, nusiėmė akinius, nušluostė į pižamą, vėl užsidėjo ir droviai pasakė:

– Šiandien tavo gimimo diena... Aš prisiminiau, kad tu visada mėgdavai riešutus...

– Tai tu iš tikrųjų prisiminei? – paklausiau nustebęs ir gerokai susijaudinęs.

– Pabandysiu iškept riešutų duonos. Gal ir pavyks... – šyptelėjo tėvas ir skėstelėjo rankom. – Tik riešutų mažoka, per vėlai susigriebiau.

Paskui atsikėlė iš lovos mano motina ir pažiūrėjo pravėrusi duris. Ji buvo basa, žemuogėm išmargintais ilgais naktiniais marškiniiais ir šypsodamasi rodė žvilgsniu į mano tėvą. Tada uždarė duris, bet greit grįžo į virtuvę ir padovanojo man baltas kelnės, kokias nešioja tik žokėjai, bokso teisėjai ir kai kurie laimingi žmonės.

– Tik nespėjau dar atsiulėt...

Aš apsimoviau baltom kelnėm, buvau gerokai sulysęs, ir jos man buvo per plačios. Ir mano tėvas padėjo plaktuką į šalį ir įdėmiai nužvelgė mane nuo juosmens iki kojų.

– Gražios kelnės, tik gal kiek nepraktiškos.

Galbūt iš tikrųjų su tokiom kelnėm mūsų miestely vaikšiotum lyg balta varna ir tave greitai apdrabstytų purvais, nes nesi nei bokso teisėjas, nei žokėjas, nei... nei...

Susėdom už stalo ir pradėjom švęst mano gimimo dieną...

– Ačiū jums, tėvai, – pasakiau, – ir tau, Elyte, kad manęs nepamiršot.

Buvo dvylikta valanda, kai aš apkabinau savo tikrą tėvą ir savo tikrą motiną per pečius ir pasakiau:

– Tegu man nudžius ranka, jeigu aš pamirščiau jus, tėvai, ir tave, Elyte.

Ir jie nuėjo miegot gręžiodamiesi ir negalėdami atsižiūrėt į savo tikrą sūnų.

Sutvarkiau virtuvę, išploviau indus, sušlaviau tuščius kevalus ir pasėmiau saują tėvo išgliaudytų riešutų: jie buvo pernykščiai, sudžiūvę, susitraukę ir kartūs – tai ne tie riešutai, tai ne ta riešutų duona, kurios galbūt niekad iš tikrųjų nebuvo ir niekada nebus. **(285 žodžiai)**

Saulius Šaltenis *Riešutų duona*

Metodinės rekomendacijos

1. Sugalvoti atpasakojimui pavadinimą. Aptariant atpasakojimus, pristatyti originaliausius, diskutuoti apie sukurtus pavadinimus, jų sąsajas su parašytu tekstu, pakartoti pavadinimų sudarymo principus.
2. Aptarti apsakos ištraukos stilių (akcentuoti lyrizmą ir ironiją).
3. Atpasakojimą rašyti trečiuoju asmeniu.
4. Tiesioginę kalbą keisti menamąja kalba.
5. Perskaityti apsaką „Riešutų duona“ ir palyginti su Arūno Žebriūno filmu „Riešutų duona“ (1977 m.) (<http://www.lrt.lt/mediateka/irasas/19736> arba <https://www.youtube.com/watch?v=Ak7YznHUqZk>). Tai gali būti grupinė ar individuali užduotis. Parengiamas pranešimas bendraamžiams – apie skaitytą apsaką ir filmą.

4.

MOTINOS APSILANKYMAS

Aš ėjau gatve, vedančia į stotį, tačiau ėjau, rodos, visai ne stotin, tikriausiai norėjau užsukti kur į kavinę, o gal šiaip vaikščiojau, kai pamačiau pačiu gatvės viduriu einančią moterį, apsikrovusią nešuliais. Sulinkusi, po kojom įbedusi žvilgsnį, viena ranka įsikibusi į aprintą lagaminą, kita – į nešulėlį baltoj gėlėtoj skarelėj. Ji ėjo skubiu kaimietės žingsniu, nesižvalgydama į šalis, tarsi gerai žinotų, kur eina.

Prisiartinęs apstulbau: tai buvo mano motina. Kaip ji čia atsirado ir eina pačiu gatvės viduriu, nekreipdama jokio dėmesio į aplinkinių žvilgsnius? Sutrikęs apsižvalgiau. Gatvė buvo visai tuščia, sankryžoje, kur visuomet stovėdavo milicininkas, ir ten buvo tuščia, pravažiavo vienas kitas troleibusas, bet jie pasukdavo šalin ir kaip niekur nieko važiuodavo toliau, o ji, nieko nepaisydama, ėjo gatvės viduriu, tarsi eitų lauku.

Aš pripuoliau prie jos, paėmiau ryšulius, nusivedžiau ant šaligatvio ir apstulbęs žiūrėjau jai į veidą. Tačiau ji visai nenustebo, mane čia pamačiusi. O man nedavė ramybės klausimas, kaip ji pateko į šį miestą, kur ėjo – ir taip keista, pačiu gatvės viduriu. Aš šiam mieste jau seniai gyvenu, tiesa, nedaug tepasiekiau, bet vaikščioti gatvėmis tai išmokau. Čia aš jau viską žinau, visus užkampius...

Tikriausiai motina atvažiavo pas mane, juk aš taip seniai jai berašiau. Betgi kaip galėjo ji važiuoti į tokį didelį miestą, nežinodama mano adreso?

Aš stovėjau priešais ir negalėjau praverti lūpų iš nustebimo. Čia, tokiam mieste, ne taip lengva susitikti. Ką ji būtų dariusi, jeigu ne toks atsitiktinumas? Ir visai neatrodė, kad mama juo džiaugtų. Ji buvo tarsi išsiveidusi, ir mes ėjome mano namų link tylėdami. Aš atsisagsčiau švarko atlapus, kaip tyčia buvau gerai apsirengęs, ir kaukšėjau greta, išdidžiai rodydamas, kur reikia pasukti, tarsi sakydamas: „Aš čia esu laimingas, visagalis ir viską žinau.“

Kai apsilankydavau namie, visuomet stengdavausi nuslėpti, jog mieste man ne per daug gerai sekasi, jog ten aš skurstu ir baigiu sugadinti sveikatą. Dabar, užkluptas netikėtai, galėjau išduoti šią paslaptį, o juk labai nenorėjau, kad mama žinotų, jog man nesiseka. **(313 žodžių)**

Bronius Radzevičius *Motinos apsilankymas*

Metodinės rekomendacijos

1. Išklausius atpasakojimo tekstą pirmą kartą, drauge sudaryti jo planą.
2. Atpasakoti tekstą trečiuoju asmeniu. Atpasakojime vartoti retorinius klausimus.
3. Rekomenduoti, kad atpasakodami tekstą mokiniai rūpestingai atskleistų motinos paveikslą, akcentuotų svarbiausias detales.
4. Baigus atpasakojimą, sukurti samprotavimo pastraipą, kurios tikslas – pasvarstyti apie tėvų ir vaikų santykius.

5.

STALIAUS AKIMIS

Prieš daugelį metų nedideliame kaime stalius įkūrė dirbtuvę. Vieną dieną, kai šeimnininko nebuvo namie, darbo įrankiai susirinko į svarbų pasitarimą. Ginčijosi ilgai ir karštai, net audringai. Mat buvo sprendžiamas klausimas dėl kai kurių narių pašalinimo iš garbingos bendruomenės.

Vienas rėžė:

– Turime pašalinti mūsų brolių Pjūklą, nes jis kandžiojasi taip garsiai, kad net ima mausti dantis. Jo charakteris – kandžiausias visame pasaulyje.

Įsiterpė kitas:

– Negalime čia ilgiau laikyti brolio Obliaus: jis nuolat dejuoja ir labai jau aštraus būdo. Diria odą kiekvienam, kuris jam pasimaišo po ranka.

Ėmė protestuoti kitas:

– Brolio Plaktuko charakteris nepalyginamai bjaurėnis ir ūmus. Jis tikras mušeika. Neįmanoma pakęsti jo nuolatinio kalimo, tai gadina nervus visiems. Išmeskime jį lauk!

– O Vinys? Ar įmanoma kartu gyventi su tokiomis būtybėmis, kurios nemoka nieko daugiau, tik skaudžiai gelti? Joms nėra čia vietos! Taip pat Dildei ir Brūžikliui. Su šiais gyvenimas – nuolatinė trintis. Išmeskime ir Švitrinį Popierių, kurio vienintelė gyvenimo prasmė, regis, draskyti artimą!

Staliaus įrankių ginčas išliepsnojo. Šaukė vienas per kitą. Plaktukas norėjo pašalinti dildę ir pjūklą, pastarieji norėjo išmesti vinis ir plaktuką ir taip toliau. Galiausiai visi išmetė visus.

Susibūrimą staiga nutraukė grįžęs stalius. Įrankiai kaipmat užsičiaupė, išvydę šeimnininką, besiartinantį prie darbatalio. Žmogus paėmė lentą ir pradėjo ją pjauti kandžiuoju Pjūklą. Po to nuobliavo Obliumi, kuris trupina viską, ką paliečia. Žiauriai žeidžiantis Brolis Kirvis, nepraustaburnis brolis Brūžiklis, visus draskantis ir gremžiantis brolis Švitrinis popierius taip pat gavo darbo.

Galiausiai stalius paėmė į rankas geliančias seseris Vinis ir nenuoramą mušeiką Plaktuką.

Panaudojo visus bjauraus būdo įrankius, kad pagamintų nuostabų lopšį. Kūdikiui, kuris netrukus turėjo gimti.

Lopšį naujam besiskleidžiančiam Gyvenimui.

Dievas į mus žvelgia staliaus akimis. (261 žodis)

Bruno Ferrero *Staliaus akimis*

Metodinės rekomendacijos

1. Pirmą kartą išklausius atpasakojimo tekstą, pasidalinti įspūdžiais, padiskutuoti apie pokalbio veikėjų perkeltines reikšmes.
2. Rekomenduoti mokiniams, kad antrą kartą klausydami tekstą pasižymėtų pokalbio veikėjus ir vaizdingus veiksmažodžius. Jei klasės mokinių motyvacija silpna, galima pokalbio veikėjus užrašyti, kad visi matytų.
3. Baigus atpasakojimą, parašyti trumpą moralą, aforizmą, apibendrinančią mintį, kuri atskleistų, kaip mokinys suprato šią istoriją, kokioje situacijoje ją gali pritaikyti.
4. Baigus atpasakojimą, parašyti trumpą alegorinį pasakojimą, paremtą gyvenimiška situacija, atskleidžiantį, kaip pasikeitė negatyvus vieno ar kito asmens vertinimas, supratęs to asmens siekius. Jei mokinių gebėjimams tokia užduotis per sunki, aptariant ištaisytus atpasakojimus, drauge diskutuoti apie pasakojimo universalumą, pateikti gyvenimiškų pavyzdžių, kad pagal tuos pavyzdžius mokiniai galėtų sukurti trumpą pasakojimą, paremtą alegorija.

6.

KNYGA LAUKIA TAVĘS. IEŠKOK JOS!

Vieną kartą buvo mažulytis laivelis, kuris nemokėjo, kuris negalėjo plaukti.

Praėjo viena, dvi, trys, keturios, penkios, šešios savaitės, ir tas laivelis, ir tas laivelis išplaukė.

Pirmiau nei skaityti išmokstame žaisti. Ir dainuoti. Vaikystėje dar nė vienas nepažinojome raidžių, o šią dainelę jau mokėjome. Vasarą su draugais susiburdavome gatvėje ir, stengdamiesi perskausti svirplius, vis iš naujo užtraukdavome, kad vargšas laivelis nemoka plaukti.

Kartais lankstydavome popierinius laivelius ir bėgdavome plukdyti jų balomis, bet laiveliai, nepasiekę jokio kranto, nugrimzdavo.

Aš buvau tarsi mažas laivelis, išmetęs inkarą mūsų kvartalo gatvėje. Tačiau vakarais nuo plokščio namo stogo žiūrėdamas į besileidžiančią saulę nujaučiau, kad tenai, kur nesiekia mano žvilgsnis, – kažkur toliau nei kiemas ar giliau nei mano širdis, – yra dar kai kas – nepaprastas pasaulis.

O namie, spintoje, tarp dėžių gulėjo nedidelė knygutė – ji irgi negalėjo plaukti, nes niekas jos neskaitė. Kiek sykių ėjau pro šalį ir nė nenutuokiau, kad ji ten yra. Popierinis laivelis, nugrimzdęs į purvą, – vieniša knygutė, gulinti lentynoje tarp kartoninių dėžių.

Sykį mama, kažko ieškodama, užkliudė knygutės nugarėlę. Jeigu aš būčiau knyga, tai pasakočiau šitaip: „Vieną dieną vaiko ranka palietė mano viršelį – aš pajutau, kaip ima skleistis mano burės, ir pradėjau plaukti.“

Kaip nustebau, kai pagaliau ją išvydau! Tai buvo maža knygelė rausvu odiniu viršeliu ir aukso spalvos pagražais. Nekantraudamas atvožiau ją tarsi skrynią trokšdamas sužinoti, kas yra viduje. Vertėjo tai padaryti. Kai tik ėmiau skaityti, supratau, kad tuojau patirsiu nuotyki: drąsus herojus, geraširdžiai personažai ir visokie piktadariai, iliustracijos su užrašais apačioje – neįstengiau atplėšti akių nuo paveikslėlių. O kiek pavojų ir staigmenų... Aš atsidūriau kerinčiame nepažįstamame pasaulyje.

Šitaip sužinojau, kad toliau už mano namų yra upė, o už upės – jūra, o jūroje, laukdamas, kada galės pakelti inkarą, yra laivas. Pirmas, į kurį įlipau, vadinosi *La Hispaniola*, bet jį galėtum vadinti ir „Nautilijumi“, „Rosinantu“, Sinbado laivu ar Heklberio Fino plaustu... Taigi praėjo daug laiko, bet vis tiek visi laukia, kada vaikų akys išskleis jų bures ir jie galės išplaukti.

Vadinasi... nėra ko delsti. Ištiesk ranką, paimk knygą, atversk ją ir skaityk. Ir suprasi, kas pasakytą mano vaikystės dainelėje: nors laivelis ir mažutis, vis tiek jis greitai išmoks plaukti. **(339 žodžiai)**

Eliacer Cansino *Knyga laukia tavęs. Ieškok jos!*

Metodinės rekomendacijos

1. 2010 m. Tarptautinės vaikų knygos dienos proga tradicinį laišką skaitytojams parašė rašytojas Eliacer Cansino (Eliaseras Kansinas). Atpasakojimo tekstas – jo laiškas (esė) „Knyga laukia tavęs. Ieškok jos!“ Tekstas netrumpintas.
2. Išklausius tekstą pirmą kartą, drauge sudaryti atpasakojimo planą.
3. Rekomenduoti glaudinti tekstą. Pabaigoje glaustai, bet vaizdingai parašyti vieną pastraipą apie savo lemtingąjį susitikimą su knyga. Apie tokią užduotį informuoti iš anksto, kad mokiniai galėtų pasiruošti.
4. Atpasakojus tekstą, parašyti samprotavimo pastraipą apie knygos, skaitymo svarbą.

7.

KAIP LAIKAISI, ANA?

Mama, kartais tokia pašėlusė, dėl kai kurių dalykų yra be galo smulkmeniška. Vakaris vienuoliktą valandą privalau būti namie. Ir tai tik tuomet, kai rytojaus diena būna laisva. Kitais atvejais dešimtą valandą. Ir jokių būdu ne penkiolika po.

Ką jau ką, o kontroliuoti kitus žmones tai mama moka. Net ir tėtis privengia su ja ginčytis. Čia mama tiesiog nejaučia ribų. Ji gali savo liežuviu žmogų su žemėmis sulyginti. Nesikeikia ir neprikaišioja, ne, ji išdėsto savo nuomonę tyliai, protingais žodžiais. Tačiau paskui jautiesi taip, lyg būtum gavusi per sprandą, ir visą kitą savaitę mėgini atgauti savigarbą.

Laimė, ji kartais būna miela ir su ja galima kalbėti apie bet ką. Paprastai žmonės ją mėgsta, ji turi galybę pažįstamų ir draugų turbūt kiekviename Estijos mieste.

Su tėčiu man kur kas lengviau bendrauti nei su mama. Tėtis nebaksnoja manęs kiekviename žingsnyje. Pavyzdžiui, jei jis mano, kad aš spoksau teliką, nesiunčia manęs verčiau paskaityti knygos. Tokia būna tipiška mamos reakcija. Ji turbūt įsivaizduoja, kad iki aštuonioliktojo gimtadienio turėčiau perskaityti visas pasaulio knygas. Aš, žinoma, skaitau, netgi daugiau nei daugelis iš mūsų klasės, ir kartais per gimtosios kalbos pamokas stebiuosi, kad mokytojai ėmus kalbėti kokia nors tema, vienintelė, turinti ką pasakyti, būnu aš. Na, kartais dar pora mokinių. Bet juk negaliu vien tik skaityti knygas, groti ir piešti. Esu normalus jaunas žmogus, kuriam pasaulyje yra dar vienas kitas įdomesnis dalykas. Aš ne kokia nuoboda.

Dėl šito mama man atrodo truputį neteisi. Kodėl visuomet tiktai aš turiu išeiti iš vakarėlio pusę vienuoliktos? Kartą pamėginau nepaklusti. Šokau sau ramiai toliau, nors širdy kirbėjo, kad mama laukia namie, ir vienas Dievas nežino, ko ji ims, kai pagaliau pasirodysiu. Vis dėlto tąkart nusprendžiau pabūti vakarėlyje tiek, kiek pačiai norėsis. Aš juk nebesu kokia pradinukė, kurią reikia parsivesti namo devintą vakaro. **(289 žodžiai)**

Spėkit, kas dėjosi toliau. **(293 žodžiai)**

Aidi Vallik *Kaip laikaisi, Ana?*

Metodinės rekomendacijos

1. Sukurti pavadinimą atpasakojamam tekstui.
2. Sukurti teksto tęsinį – aprašyti, kas nutiko, kai Ana nenorėjo sutartu laiku grįžti namo (aprašymo pastraipa). Sukurtas pabaigas palyginti su romano istorija. Jei neprašoma sukurti pabaigos, atsisakyti paskutinio sakinio.
3. Baigus atpasakojimą, sukurti pasakojimo pastraipą. Joje atskleisti, kaip tokioje situacijoje mokinys norėtų, kad pasielgtų jo mama ar tėvas.
4. Baigus atpasakojimą, sukurti samprotavimo pastraipą. Pasvarstyti apie paauglių ir jų tėvų santykius, bendravimo ir supratimo problemas, pasiūlyti, kaip jiems spręsti kylančius klausimus.

8.

IŠ NUOMŠIKO GYVENIMO

Pavalgę žaidžiame. Jaunučio kambaryje gausybė visokiausių žaislų. Yra ir visai įdomių. Kai kuriuos jis mato pirmą kartą. Aš pirmą kartą matau beveik visus, tad kartu tyrinėjame, ką su jais daryti. Paaiškėja, kad Jaunutis visai nekvailas. Ko gera, Namuose mažvaikių aukšte jis ilgai negyventų – būtų perkeltas į pirmą aukštą.

Pavakare grįžta Jaunučio mama. Įsitraukę į žaidimą, nė nepastebime, kaip ji įeina į kambarį. Tik išgirdę ją kostelint, suprantame, kad mes nebe vieni.

– Kaip sekasi? – klausia ji pabrėžtinai žvaliai.

Jaunutis žiūri į mane, tad atsakyti turiu aš:

– Gerai. Žaislus tyrinėjame.

Jaunutis linkteli galva. Paglosčiusi jį, mama išeina. Ji ima virtuvėje barškinti puodus, ir aš žinau, kad netrukus bus vakarienė.

Beje, skani. Jaunučio mama kur kas geresnė virėja už prižiūrėtoją. Tą pačią, su kuria gyvenau, kai nebuvo Jaunučio mamos. Vieną vakarą ji į sriubą įdėjo per daug druskos. Kitą – iškepė šlykščių žuvies kotletų. Trečią - išvirė tokią lipnią kopūstienę, kad traukdamas iš jos šaukštą turėjau gerokai paprakaituoti. Ir dar visą laiką murmėjo, kad iš parduotuvės neparnešu nieko gera: bulvės susiraukšlėjusios, mėsa be skonio, iš kardžuvės telikęs vienas kardas, o kopūstai atsiduoda jų augintojų kojiniemis.

Vakare Jaunučiui skaitau knygą. Namuose vienas kitam knygų neskaitome. Nebent sau. Aš tai darau labai retai, lyjant arba sningant, kai nesinori žiūrėti ne tik pro langą, bet ir į lubas. Vėl keista – skaityti man pradeda patikti. Jaučiu, kaip Jaunutis įdomiausiose vietose ima virpėti, kaktą jam išmuša prakaito lašeliais, ir tada jis beveik nustoja kvėpavęs. Užmiega jis netikėtai. Nė nepasakęs, kad užteks skaityti. Tik vėliau pastebiu, kad skaitau kambario sienoms ir Jaunučio spintelei.

Ko norėti – mažvaikis.

Virtuvėje Jaunučio mama sako:

– Šaunuolis. Pažįstu savo sūnų. Tu jam patikai. Aš tikrai gerai atsidėkosiu. Jeigu ji kalba apie atlyginimą už darbą, noriu pasakyti, kad man tai - joks darbas. Tačiau tyliu. Juk manęs niekas neklausia. **(292 žodžiai)**

Gendrutis Morkūnas *Iš nuomšiko gyvenimo*

Metodinės rekomendacijos

1. Paaiškinti, kad tekste minimi Namai – vaikų namai. Nuomšikas – nuomojamas namų vaikų auklėtinis.
2. Sukurti tekstui pavadinimą.
3. Atpasakoti tekstą trečiuoju asmeniu.
4. Baigus atpasakojimą, aprašyti pasakotoją (nuomšiką).
5. Aptarus ištaisytą atpasakojimą, ištaisyus klaidas, padiskutuoti a) apie sukurtas pasakotojo charakteristikas, b) apie tai, kaip knyga veikia atidų skaitytoją (klausytoją).

9.

MES GYVENOME

Iš ankstyvos vaikystės prisimenu, kai sunerimęs tėvų klausdavau: kur aš buvau, kai manęs nebuvo? Niekaip negalėdavau susitaikyti, kaip ir dabar, su tuo, kad žmogaus nebūna, o paskui nei iš šio, nei iš to atsiranda tarp tėvų, su jais kalba, mato save veidrodyje, vaikšto, girdi. Motina, matyt, nežinodama, kaip paaiškinti, sakydavo, kad buvau danguje angeliukas, o Dievas parinko mane ir pasiuntė tėvams. Kad atsakytum į tokius klausimus, reikia Dievo, įsivaizduoto ar tokio, kurį tiki. Kas tą amžinumo giją žmoguje yra įaudęs?

Paaugus nudiegdavo mintis, kad galėjau nebūti, ypač kai pradėjau suprasti, kad kūnas atsiranda iš kito kūno, kad tokia galimybė yra viena iš milijonų ar milijardų, kad esi atsitiktinis ir kartu – ne, nes tavo atsiradimo istorija nueina į neapsakomus laiko tolius ir geografines erdves.

Juk gimsti iš visos istorijos, ir nesvarbu, kas tu būtum. Tavo atsiradimas galėjo priklausyti nuo kokio nors seniai buvusio mažmožio, nuo pirmųjų žmonių sėkmingai sumedžioti žvėries, protėvių kelionės Eurazijos stepėmis, išdegintoje miško proskynose pasistatyto būsto, Žalgirio mūšio, net ir nuo to, kas vyko Egipte, senojoje Graikijoje, Romoje, Viduramžių Europoje, kas veikė per visas mūsų krašto okupacijas, pagaliau, kad kare liko gyvas senelis, kad jis tuo, o ne kitu metu grįžo, kad gimė mama, o kitame kaimo gale – būsimas mano tėvas.

Čia reikėtų viską surašyti, kad galėtum susekti, kaip per visą istoriją neaprépiamomis geografinėmis ir laiko erdvėmis keliavo tas vienintelis atsitiktinumo genas, kuris vieną kartą praregėjęs pasaulį pravirko ir kuriam Kalnųjų bažnyčioje, kur dabar buvusio altoriaus vietoje auga tik medis, buvo suteiktas vardas: *Marcelijus Teodoras* (gr. Dievo duotas).

Tas antrasis vardas – Teodoras – yra tarsi kokia mano gyvenimo paslaptis, lyg ir nublėpta kilmė, nes jo nėra sovietmečio dokumentuose. **(269 žodžiai)**

Štai kokia yra gyvenimo istorija, nueinanti į tolimesnį laiko miglas. Per tavę pereina, prateka istorija, nutiesusi taką tiems, kurių niekada nesutiksi ir nematysi, net nežinosi, kas jie. Nėra nė vieno gyvenimo, kad ir menkesnio, kuris neatsilieptų, nenuieitų kaip aidas per laiko tolumas... **(311 žodžių)**

Marcelijus Martinaitis *Mes gyvenome: biografiniai užrašai*

Metodinės rekomendacijos

1. Perskaičius atpasakojimo tekstą pirmą kartą, drauge sukurti jo planą. Kad planas bus sudaromas, informuoti mokinius prieš pirmąjį skaitymą.
2. Sukurti atpasakojimui pavadinimą.
3. Atsižvelgiant į klasės gebėjimus, jei kyla poreikis, trečią pastraipą galima perskaityti papildomai.
4. Visą tekstą pateikti atpasakoti, bet pasiūlyti patiems mokiniams individualiai pasirinkti, kurį atpasakojimo variantą – trumpesnį (269 žodžiai) ar ilgesnį (311 žodžių) – atpasakos.

10.

SENASIS BOKŠTAS ĮSTROS PAKRANTĖJE

Ryto rasoje atsipraususi, užtekėdama skaisčiai prašvito pavasario saulutė. Lyg mergaitė, jauna, daili, pasipuošusi, ji nori pamatyti savo veidą Įsros upės vandeny. Bet krantus sergstą krūmeliai, rodosi, tyčia lankstosi vienas prie kito lyg išdykaują vaikučiai, kurie dedasi turį kažį kiek paslapčių į vienas kito ausį pripasakoti, ir niekur negali saulutė pro juos prasiskverbti.

O Įsra teka ramiai sau tolyn, nėmaž nesirūpindama dėl medelių ir saulutės kabinėjimosi.

Nusibodo pagaliau saulei išdykaujančių krūmelių lankstymasis, ir įžambiai ji pakilo aukštyn, virš krūmokščių galvų. Bet ir taip dar ne visos kliūtys nugalėtos: dar viena didesnė, atkaklesnė negu kitos – tai senasis bajoro Šimonio rūmų bokštas.

Kiek amžių jis jau stovi čia, ant Įsros kranto, niekas nežino ir niekas nežinos. Galingai, nepajudinamai jis čia stovėjo nesuskaitomus metus, budėdamas lietuvių sargyboje.

Šiandien jau niekam nebereikia jo sargybos. Šiandien jo plyšiuotos sienos ne tam, kad lietuviai, čia pasislėpę, šaudytų savo strėlėmis į neatmušamus priešus, kurių pulkai, nesuskaitomi kaip žizdrai prie jūros, puola bajorų pilį.

Taip, kitados čia tikros pilies būta. Bet, amžiams slenkant, ir griūvančioji pilis liko be prasmės. Ir vienas sumanus Šimonių protėvių pastatė čionai tvirtus sau, savo vaikams ir vaikų vaikams namus, kuriuos aplinkiniai būrai rūmais praminė. Visas nereikalingas kampuotas sienas ansai protėvis nugriovė.

Tik bokštas pasiliko, nors jo taip jau nebereikėjo. Bet bokštas ir šiandien dar nežino, kad jis nebereikalingas. Jis dar, manding, nesupranta dabarties. Jis dar vis tebegyvena atminimais ir kažį ko lyg laukia. Ne laisvės kokios. Jis visai yra užmiršęs, kad paskutinė kadaise buvusi kruvina kova baigėsi lietuvių nenaudai, ir šiandien jie gyvena svetimoj ponystėj. Tiesa, jis daug karo gaisrų matęs, daug karo šauksmų girdėjęs, ir to jis neužmiršęs. Todėl jis visada dar pasirengęs atmušti kažkokį priešą, norintį užpulti Lietuvą.

Juokingas tas senis bokštas. Jis nė pats nebežino, kad tie plyšiai, kur kitados lietuvių šaudyklės kyšojo, šiandien net labai padidėję. Todėl jis kartais atrodo lyg bedantis senelis. **(303 žodžiai)**

Ieva Simonaitytė *Aukštųjų Šimonių likimas*

Metodinės rekomendacijos

1. Prieš skaitant tekstą pirmą kartą rekomenduoti atidžiai klausantis sekti *peizažo* kūrimo schemą: nuo apačios (vanduo) žvilgsnis keliamas aukštyn – krūmeliai, medeliai, bokštas. Vertinamas detalus, vaizdingas erdvės aprašymas.
2. Paaiškinti nesuprantamus žodžius (pvz., žizdrai – smėlis, smėlio grūdėliai, žemė; ansai – jis, manding – turbūt, man rodos).
3. Atsižvelgiant į mokinių gebėjimus, jei reikia, drauge sukurti atpasakojimo planą ar schemą.
4. Atkreipti mokinių dėmesį į siejamuosius žodžius, pasakojimo detales, laiko (*šiandien – kitados*) kaitą.

11.

KELIAS Į TĖVIŠKĘ

Gražus kelias iš Vilniaus į tėviškę. Neprailgsta jis, nepabosta. Jau, rodos, atmintinai moki kiekvieną posūkį – vingį, kiekvieną kalną – pakalnėlę, pažįsti kiekvieną mišką – girelę, kiekvieną lauką ar pievą, slėniais ir ežerų pakrantėmis bėgančią – o vis stebiesi ir atsistebėt negali, o vis grožiesi, vis aikčioji mintyse: kiek daug tau duota, žmogau, glauskis širdimi prie visko, pripildyk ją sklidinai, kad ji dainuoti imtų, kad užraudotų iš laimės, užrypuotų, – nesvarbu savais ar kitų žodžiais. Kad žinotų kas, koks aš dabar geras, koks šviesus, koks šventas ir kaip man gėda dėl to visko, kas dar drumsčiasi manyje, kas verčiasi iš tamsiųjų sielos akivarų! Dabar aš brolis viskam, aš apglėbiu ir aš apglėbtas. Banguojanti žemė, kaip ji skamba manyje ir kaip aš neturiu žodžių tam stebuklui, tai gerkle kylančiai ašarai, tam žmogui, einančiam lauko keliuku... Neturiu žodžių sau...

Už Aukštadvario, neprivažiavus Stakliškių, atsiveria platus – kaip gyvenimas – slėnis. Sustabdau mašiną, išlipu ir liečiu akimis kiekvieną sodybą, medžių guotą, ežerėlį, vejuosi žvilgsniu kiekvieną paukštį, plaukiantį nuo vieno slėnio krašto į kitą, uodžiu visus kvapus, geriu visus garsus, o žodžių vis neturiu. Per didelė ta banga, kuri dabar neša mane. Lietuva, – pagalvoju: tame slėnyje kaip delne ją matau. **(189 žodžiai)** Čia ji atsiveria kaip kokioj liaudies dainoj, kaip raštuotoj lovatiesėj ar senam senam dokumente. Arba žemėlapy, kur ir reljefai, ir gyvenvietės buvo žymimos ne sutartiniais ženklais, o piešiamos „iš paukščio skrydžio“. Taip lyg miniatiūra. Užsikabintum ant kaklo – kaip mūsų tėvai škaplierius, ir niekad nenusiimtum.

O žodžių vis dar nėra. Jausmo viršūnės – nebylios. Kad prasidėtų kūryba, reikia pusiausvyros. Tas išgyvenimas, ta banga, kuri neša – prie visų, su visais, tas graudus džiaugsmas, kurį galėtum pavadinti buvimu ir nuo kurio taip gera – štai kur tikroji poezija. Nori pasidalinti su visais – o negali. Tarytum į maldą susirikiuoja keturi žodžiai:

Neatimama.

Neparduodama.

Neišmylima.

Neparodoma.

Tai ne eilėraštis. Greičiau tai užkeikimas, formulė, kuria kaip marška užkloju šitą slėnį. **(300 žodžių)**

Justinas Marcinkevičius *Dienoraščiai ir datos*

Metodinės rekomendacijos

1. Atpasakojimas (189 žodžių riba) gali būti skiriamas ir žemesnių klasių mokiniams, kalbant apie kraštovaizdį. Rekomenduojama, kad jie, baigę atpasakojimą, sukurtų trumpą pastraipą apie sau artimą, brangų peizažą, stengdamiesi jį poetizuoti, atskleisti asmeninį santykį su aprašomu peizažu. Atkreipti dėmesį į vaizdingus veiksmožodžius, epitetus, palyginimus.
2. Paaiškinti žodžius, jei mokiniams kiltų neaiškumų (pvz., *škaplierius* – katalikų religinis reikmuo, du juostele sujungti audeklo gabalėliai su Jėzaus Kristaus ar šventųjų paveikslais; *marška* – paklodė, apklotas, uždangalas).
3. Išlausius tekstą pirmą kartą, aptarti jo struktūrą, meninės raiškos priemones, jei reikia, pasižymėti vaizdingus veiksmožodžius, palyginimus. Jei neskiriama kūrybinė užduotis, rekomenduoti detalčiai atpasakoti erdvę ir pasakotojo savijautą.
4. Glaudinti atpasakojimo tekstą, pabaigus sukurti samprotavimo pastraipą apie šiuolaikinio paauglio požiūrį į gamtą.

12.

TARP PILKŲ DEBESŲ

Pro šalį plūdo minios žmonių nevilties apimtais veidais, jie kone lipo vienas ant kito. Pamačiau vieną mergaitę iš mūsų mokyklos – ji praslinko pro šalį su savo mama. Lyg ir norėjo man pamojuoti, bet jos motina, joms priėjus artyn, uždengė dukteriai akis. <...>

Kur ir kada sovietai nutempė mano tėvą? Gal sučiupo jį pakeliui į darbą? O gal nutvėrė išėjusį nusipirkti laikraščio per pietus? Žiūrėjau į minias žmonių, sukuriuojančias perone. Tarp jų nemažai buvo pagyvenusių. Lietuviai buvo įpratę gerbti savo senolius, o čia juos varė niukindami lyg galvijus.

– Davai! – NKVD karininkas stvėrė už pečių Joną ir pradėjo tempti į šalį.

– NE! – sukliko mama.

Jie ketino atimti Joną. Mano nuostabų, mielą broliuką, kuris iš namų išnešdavo kiekvieną vabalą, užuot jį sutrypęs, kuris atidavė savo liniuotę sutvarstyti gižiojo seno plikio kojai.

– Mama! Lina! – šaukė jis, bejėgiškai mataruodamas rankomis.

– Stokit! – surikau, puldama jiems iš paskos. Mama įsikibo į karininką ir ėmė kažką jam aiškinti rusiškai – gryna, taisyklinga rusų kalba. Šis stabtelėjo ir sukľuso. Ji pritildė balsą ir kalbėjo ramiai, aiškiai. Nesupratau nė žodžio. Karininkas trūktelėjo Joną į save. Aš stvėriau jį už kitos rankos. Visas jo kūnas trūktelėjo nuo besiveržiančios raudos. Kelnių priešakyje plėtėsi didelė šlapia dėmė. Jis panarino galvą ir pravirko. Mama sugraibė kišenėje storą rublinių pluoštą ir kraštelį parodė enkavedistui. Jis ištiesė ranką jų paimti ir kažką pasakė mamai, mostelėdamas galva. Ji greit kilstelėjo ranką, nusiplėšė sau nuo kaklo gintarinį pakabutį ir įspraudė enkavedistui į delną. Bet jam vis tiek neužteko. Mama dar kažką pasakė rusiškai ir išsitraukė iš užančio kišeninį laikrodį. Aš pažinau tą laikrodį. Jis buvo jos tėvo – ant dailios auksinės nugarėlės buvo išgraviruotas jo vardas. Karininkas pačiupo laikrodį, paleido Joną ir ėmė rėkti ant mums iš paskos ėjusių žmonių.

Ar jums kada teko spėlioti, ko verta žmogaus gyvybė? Mano brolio gyvybė tą rytą tebuvo verta kišeninio laikrodžio. **(308 žodžiai)**

Rūta Šepetys *Tarp pilkų debesų*

Metodinės rekomendacijos

1. Išaiškinti mokiniams nežinomus žodžius, santrumpą NKVD. Tai rusų kalba Vidaus reikalų liaudies komisariatas.
2. Atpasakojant rekomenduoti išsaugoti tiesioginę kalbą. Prieš atpasakojimą, jei reikia, pakartoti tiesioginės kalbos skyrybą.
3. Sugalvoti tekstui pavadinimą.
4. Baigus atpasakojimą, parašyti pastraipą – pasirinktinai *charakterizuoti* dukrą arba motiną.

13.

KINTAS

Atrodė, bus minkšta ir smagu ant kaugės šviežio šieno, jauku ir šilta po sena skranda. Špyga! Apsiklojus nuo skrandos ėmė trenkti toks dvokas, kad nežinojo kur nosį dėti, o šviežiame šiene tiek prisiperėję gyvių, kad nors pro stogą iššok! Netgi dorai pasivartyti negalėjo, idant neišgirstų Silvestrėlio tėvai apačioje – tada projektui galas.

O ir pats projektas, dar vakar atrodęs gudrybės viršūnė, dabar, juodoje tamsoje ir kankinant nemigai, regisi visai kitaip. Tiesiai tariant, kvailių vežimas. Viskas baigsis tuo, kad apsijuoks ir krūvą nemalonumų turės. Ir ne Silvestrėlis, šią slėpynę prirodęs, o jis, Kintas, gaus visą košę išsrėbti. Tai apsimulkino sutikęs slėptis ant aukšto jo namuose! Juk čia kaip narve: bet kas gali užklupti, o pats nė nosies niekur neiškiši. Net per miegus drebėk, kad koks garsas pro vieną ar kitą tavo galą neišsprūstų, kentėk, nors gyvą vabalai suėstų. Blogiau negu Klėjui Fosteriui svetimose planetoje: apipultas vabzdžių žmogėdrių vilkėjo neperkandamą skafandrą... Ojetau, jau į paslėpsnį įropojo, įnirtingai dremžiasi Kintas. Juo toliau, juo labiau jis gailisi atsisakęs savo projekto slėptis apleistoje pirtelėje šalia pelkėto ežero. Nepatinka viduje – eik į lauką ir dainuok. Nusibodo lauke – smuk į vidų ir miegok. Pratūnojęs dvi tris paras, įlįstų į dumblą, pasivoliotų ir parsivilkėtų vos gyvas – neva pelkynuose paklydęs, įklimpęs, per plauką neprigargaliavęs, pusiau pamišęs...

Besidremždamas prisimena filmuose regėtas slėptuves: pilių požemius, kalnų olas, vyno rūsius, faraonų kapus, požeminius garažus, dangoraižių liftus, džunglių tankynes... O čia? Skudurynė po šiferio stogu... Opt! Vėl strykteli pašonėje pelė. Kokia aklina, kokio gūdi tamsa, vien blausus lango kvadratėlis... Ar jam pasivaideno, ar iš tikro kažkas šmėstelėjo virš galvos? Vos nosies neužkabino. Šitaip skraido šikšnosparniai arba... vampyrai. Kintas susiriečia ir palenda po skranda. O smarvė! Apima visišką netikėjimą, net pasibaisėjimą tuo, ką sumanė. **(278 žodžiai)**

Vytautė Žilinskaitė *Kintas*

Metodinės rekomendacijos

1. Sugalvoti tekstui pavadinimą.
2. Perskaičius atpasakojimo tekstą pirmą kartą, padiskutuoti apie Kinto situaciją, sprendimus, aptarti teksto schemą. Atkreipti dėmesį į vaizdingus veiksmažodžius, jų svarbą tekste.
3. Baigus atpasakojimą, sukurti pastraipą – trumpai įvertinti Kinto pasirinkimą (projektą), išsakyti savo požiūrį į pabėgimą.
4. Baigus atpasakojimą, sukurti laišką (tai gali būti elektroninis laiškas arba žinutė) Kintui, laiške pateikti pasiūlymų Kintui, kaip spręsti jo problemas. Galima rašyti elektroninį laišką Kinto pagalbininkui Silvestrėliui, Kinto mamai ar patėviui.
5. Baigus atpasakojimą, sukurti pastraipą – argumentuotai apibūdinti Kintą, jo charakterį.

14.

O KILTI OI KAIP NELENGVA

Taip jau išėjo, kad šią taurią karūną gavau per neklaužadą, rūkalių ir užkietėjusį melagį Kintą. Taip pat gerai žinau, jog tokie kaip Kintas mano knygos neskaitys – jeigu ką tokie ir paskaito, tai nebent *Hario Poterio* pradžia, ir to jiems per akis.

Ir vis dėlto esu dėkinga šiam neklaužadai ir kitiems kūrinio herojams, kad privertė mane darbą užbaigti. Kai, rodosi, priėjau aklavietę ir nė iš vietos, Kintas treptelės koja: „Ką, paliksi mane vieną su plėšria žiurke tamsioje landynėje, į kurią pati įstūmei?!“ Kai apimta nusivylimo griebisiusi rašyti visai ką kita, Silvestrelis pažvelgs priekaištingomis akimis: „Ką, ar ne pati mus mokei: ką pradėjai, tą ir baik!“ O kai sumesiu rankraščius į gilų stalčių, atšokuos per virvutę Gilė: „Ką, nori, kad būčiau pamestinukė?“ Taip jie stūmė, traukė, niukino mane – ir išvežėm. Nes jie tapo tarsi tikrais mano vaikais – daugeliui rašytojų šitaip nutinka, ypač rašant didesnę kūrinį.

Taip pat daugelis rašytojų patvirtins, kad vaizduoti nedorėlį kur kas įdomiau ir lengviau nei doruolį. Pirmojo galvoje tik ir knibžda, kokią eibę iškrėtus, kaip išradingiau pamelavus, ypatingiau užvožus ar įspyrus – juo labiau kad šios srities vaizdelių ir patarimų knibždėte knibžda, kur bepasisuksi. Tereikia pradėti – ir jau ritamasi žemyn, žemyn, kol, žiūrėk, sužioji bedugnė. Rodžiau Kintą artėjantį prie šios pavojingos ribos. Tačiau jo, kaip ir daugelio nenaudėlių, širdyje slypėjo blausus langelis, kai atėjo mergaitė ir tą langelį pravėrė. Čia ir glūdi rašytojo pašaukimas: parodyti, kaip pro tą langelį ima skverbtis šviesos spinduliai ir kaip juos mėgina praryti tamsa. Taigi kiek daug priklauso berniukų likimai nuo mergaičių, nuo to, ar jos ritasi kartu žemyn, ar kelia aukštyn. O kilti oi kaip nelengva, nes dar niekada mūsų vaikų nesupo tiek tamsių pagundų, kurioms, žiūrėk, net ir jų tėvai kartais neatsispiria. Čia ir turėtų padėti knyga – sumaniai parinkta ir laiku įduota, kol jos neužgožė menkaverčiai pakaitalai iš virtualiosios virtuvės. Nes kuo labiau stulbinantys ir viliojantys technikos laimėjimai, tuo lauko gėlėle tampa nuostabesnė, paslaptingesnė ir širdžiai mielesnė – kaip ir gerį teigianti knyga. **(320 žodžių)**

Vytautė Žilinskaitė *Pasisakymas gavus Geriausios 2006 m. knygos ir Vaikų literatūros premiją*

Metodinės rekomendacijos

1. Trumpai priminti mokiniams apie rašytoją Vytautę Žilinskaitę, jos kūrybą, romaną „Kintas“. Jei mokiniai dar neskaityt „Kinto“, tikrinius daiktavardžius užrašyti lentoje.
2. Atpasakoti tekstą trečiuoju asmeniu.
3. Perskaičius atpasakojimui skirtą tekstą, sudaryti jo planą, atkreipti dėmesį į siejamuosius žodžius.
4. Glaudinti atpasakojimą, atrinkti rašytojo darbo paskirties temą ir ją atpasakoti.
5. Baigus atpasakojimą, parašyti samprotavimo pastraipą apie tai, ko paaugliai tikisi iš jiems skirtų knygų, kokios temos juos domina, ko jie tikisi iš paaugliams rašančių autorių.

15.

ATSIMINIMAI APIE VAIŽGANTĄ

Juožą Tumą -Vaižgantą pirmąsyk pamačiau 1921 metų pavasarį. Tai atsitiko mano gimtajame mieste – Rokišky. Buvo šviesus ir gaivus pavasario sekmadienis. Visame mieste išklijuoti skelbimai, jog po pamaldų įvyks Pažangos partijos rinkiminis mitingas, kuriame kalbės iš Kauno atvažiuavęs Vaižgantas. Kalbėtojo pavardė mane be galo sudomino ir aš nusprendžiau dalyvauti mitinge. Tada buvau penktos klasės moksleivis Rokiškio gimnazijoje, buvau perskaitęs Vaižganto „Pragiedrulus“ ir jais labai sužavėtas. Džiaugiaus, galėsiąs pamatyti gyvą garsų Lietuvos rašytoją.

Po trejų metų su J. Tumu-Vaižgantu susipažinau asmeniškai. Tada buvau studentas ir redagavau jaunimo žurnalą „Pavasaris“. Buvo minima Vilniaus Didžiojo Seimo dvidešimtmečio sukaktis. Atėjau į jo butą prie Vytauto bažnyčios ir paprašiau parašyti straipsnį apie tą Seimą. J. Tumas-Vaižgantas labai draugiškai mane priėmė ir mielai pažadėjo parašyti. Pažadą išpildė, ir aš jo rašinį apie Vilniaus Seimą išspausdinu žurnale kaip vedamąjį. Bet artimesniems santykiams susidaryti tada nebuvo nei progos, nei pagrindo. Jie užsimezgė tik 1929 metais ir truko ligi pat Vaižganto mirties.

Atrodė, jog jam kiekvienas žmogus, kuris turi žmogaus veidą, yra jo brolis, jo bičiulis, jo draugas. „Mylėti ir būti mylimam!“ – buvo jo gyvenimo šūkis.

Galvojau, kad reikia veikti, reikia ieškoti naujų kelių. Reikia įsteigti savarankišką, laisvą, <...> jokiais prietarais nesuvaržytą kultūros gyvenimo žurnalą „Naujoji Romuva“, kuris išjudintų visą mūsų sustingusį gyvenimą, jį nuskaidrintų ir dvelkeltėtų šviežiu, gaiviu vėju.

Ėmiau telkti bendradarbius, lankyti ir kalbinti rašytojus, dailininkus bei mokslininkus. Vieną pirmųjų pakviečiau J. Tumą-Vaižgantą. Jis entuziastiškai pasveikino šį sumanymą, mielai sutiko bendradarbiauti ir pažadėjo stengtis kiekvienam numeriui ką nors parašyti. Sutiko bendradarbiauti nestatydamas jokių sąlygų, nepasiteiravęs, nei koks bus mokamas honoraras, nei kokia bus žurnalo kryptis, nei kokie bus jo bendradarbiai. Kai kurie to meto senieji rašytojai buvo taip susipykę, jog kviečiami bendradarbiauti iš karto pasakydavo, kad jei toks ar kitoks rašytojas bendradarbiaus, tai jis jokiū būdu negalėsiąs tame pačiame leidiny darbuotis. Vaižgantui buvo visiškai svetimas toks jausmas ir požiūris. **(300 žodžių)**

Juozas Keliuotis *Atsiminimai apie Vaižgantą*

Metodinės rekomendacijos

1. Rekomenduojama tekste minimus metus užrašyti lentoje.
2. Prieš atpasakojimo teksto skaitymą keliais žodžiais pristatyti atsiminimų apie Vaižgantą autorių Juožą Keliuotį.
3. Atpasakojimą rekomenduojama rašyti pakartojus didžiųjų raidžių pavadinimuose rašybą.
4. Perskaičius atpasakojimą pirmą kartą, sudaryti teksto planą, atkreipti dėmesį į teksto vietas, kuriose kalbama apie Vaižgantą, jo charakterį.
5. Rašant atpasakojimą, *atrinkti* informaciją apie Vaižgantą, ją pateikti išsamiau.
6. Baigus atpasakojimą, parašyti trumpą pastraipą, pasvarstyti, ką sužinojo apie Vaižgantą, kodėl svarbu skaityti atsiminimus apie iškilią mūsų kultūros asmenybę.

16.

DŽONATANAS LIVINGSTONAS ŽUVĖDRA

Visi žino, jog žuvėdros sklendžia grakščiai ir niekad nepraranda greičio. Staiga susvirduliuoti ir kristi žemyn – tai gėda ir baisi nešlovė.

Bet Džonatanas Livingstonas Žuvėdra, kuris nė kiek nesigėdydamas ir visas virpėdamas vėl išlenkė sparnus lanku, kuris sklendė vis lėčiau ir lėčiau, kol galiausiai praradęs greitį vėl ėmė kristi žemyn, nebuvo paprastas paukštis.

Dauguma žuvėdrų skraidymo gudrybių pramoksta tik tiek, kad galėtų pakilti nuo kranto, o paskui grįžti atgal. Daugumai žuvėdrų svarbu ne skrydis, o maistas. Bet šiam paukščiui rūpėjo ne duonos kąsnis, jam rūpėjo skrydis. Labiausiai už viską Džonatanas Livingstonas Žuvėdra mėgo skraidyti.

Jis netruko įsitikinti, jog šitaip mąstydamas kitų žuvėdrų mėgiamas nebus. Net ir tėvai nuliūdo, kai Džonatanas kiauras dienas ėmė leisti vieni vienas, šimtus kartų bandydamas prasklęsti palei pat vandens paviršių.

Nors jis ir nežinojo kodėl, bet, pavyzdžiui, kai skrisdavo nusileidęs prie vandens daugiau nei per pusę savo sparnų ilgio, ore galėjo išsilaikyti lengviau ir daug ilgiau. Šitaip sklęsdamas jis nepūkšteldavo nuleistomis kojomis į vandenį, kaip paprastai atsitinka, o stipriai priglaudęs kojas prie kūno grakščiai nuslysdavo vandens paviršiumi palikdamas įkandin savęs ilgą šliūžę. Ir kai Džonatanas ėmė šitaip nusileisti ant pakrantės smėlio, o paskui dar žingsniais matuoti smėlyje likusios šliūžės ilgį, tėvai dar labiau nusiminė ir labai susirūpino.

– Klausyk, Džonatanai, – kiek galėdamas švelniau tarė tėvas, – žiema jau ne už kalnų. Jeigu jau būtinai nori mokytis, stenkis kuo daugiau sužinoti apie maistą ir apie tai, kaip jo prasimanyti. Gerai jau, jeigu taip nori, – skraidyk, bet juk pats žinai, kad vien skraidymu sotus nebūsi. Žuvėdros skraido, kad maitintųsi. Nepamiršk to.

Džonatanas paklusniai palinksėjo galva. Kelias dienas jis stengėsi elgtis taip, kaip ir kitos žuvėdros, tačiau ilgai šitaip tvirti negalėjo.

– Viskas taip beprasmiška, – pamanė jis, – tyčia numesdamas sunkiai pelnytą ančiuvį senai jį besivejančiai žuvėdrai. Visą šį laiką galėčiau skirti skraidymo pratyboms. Juk dar tiek daug reikia išmokti!

Neilgai trukus Džonatanas Žuvėdra, alkanas, bet laimingas, vėl buvo vieni vienas toli nuo kranto ir mokėsi. **(319 žodžių)**

Richard Bach *Džonatanas Livingstonas Žuvėdra*

Metodinės rekomendacijos

1. Glaudinti tekstą. Glaudinant susitelkti į Džonatano Livingstono Žuvėdros situaciją.
2. Atpasakojant atsakyti tiesioginės kalbos, ją keisti pasakojamąja.
3. Baigus atpasakojimą, sukurti pastraipą, pasvarstyti, kaip suprantama Džonatano Livingstono Žuvėdros nuostata (pozicija).
4. Baigus atpasakojimą, sukurti samprotavimo pastraipą. Pastraipoje svarstyti apie teksto alegorijos aktualumą, universalumą.

17.

TREČIAS GYVENIMAS

Truputį didžiavausi, kad rašau eilėraščius, ir kiekvienas rašantis man buvo artimesnis už nerašantįjį. Dabar vasara, sėdi sau po liepa, skaitai skaitai knygą ir pats nepajunti, kaip užsisvajoji. Iš kažkur, iš kažkokių nebūčių, atkyla žodžiai ir patys susideda į eilėraščių. Užrašyti jie atrodo svarbesni ir gražesni, jie įgauna prasmę, kurios nė pats nežinojai. Kažkur yra žodžių namai. Jie ten gyvena ir laukia, kol bus pakviesti. Užrašytieji jau nebegali grįžti atgal. Truputį net gaila jų nelaisvės, lyg būtum skraidantį uždaręs į narvelį. Bet paleisti atgal dar gailiau. Antrą kartą nebeatskris. Atlėks kokios nušiuirusios varnos ir suksis apie galvą. Nors varnų pulkas, skrendantis aukštai per saulėlydžio dangų, irgi poezija.

Taip niekuomet ir nežinai, kas poezija, o kas – ne. Bet poetai per daug ir nesuka sau galvos dėl to. Gal poezija ateina pas juos ir pati pasisako, kas esanti. Man dar nebuvo aiškiai pasisakius.

Kaimas turėjo kelis gyvenimus. Vienas paprastas ir matomas. Žmonės visą laiką ką nors dirba trobose ir kiemuose; vaikšto į kūtę ir daržinę; vasarop moterys įklumpa į daržus; vyrai vis pastoviniuoja prie gelstančių miežių dirvelės; rudenį visi ilgai ir sunkiai kasa bulves... Visi tą patį, visi taip pat.

Antras gyvenimas labiau girdimas negu matomas. Kaimynės vaikšto viena pas kitą, ten aptariamoms ligos, giminystės, būsimos vestuvės ir krikštynos, vyrų ir vaikų neklausymas. Svarbu laiku sužinoti kaimo naujienas, svarbu jas perduoti toliau.

Bet yra ir trečias gyvenimas. Nei jis aiškiai matomas, nei jis aiškiai girdimas. Kad jis yra, gali suprasti iš perpus nukąsto sakinio, netyčia išsprūdusio žodžio, akies mirkstelėjimo, parodymo smakru į kurią nors pusę, lūpų kryptelėjimo ar staigaus užsičiaupimo. Iš daug ko, tik reikia visa tai pastebėti, įsidėmėti ir suvesti galvoje į vieną daiktą. Visko nesuprasi, bet nors numanysi, apie ką buvo kalbėta ir kas nepasakyta. Tavo numanymas greitai virsta įsitikinimu: tame trečiame gyvenime vyksta labai svarbūs dalykai. Gal net patys svarbiausi. **(300 žodžių)**

Romualdas Granauskas *Gyvatė ant peties*

Metodinės rekomendacijos

1. Paaiškinti, jei prireiktų, žodžius (pvz., kūtė – tvartas).
2. Perskaičius tekstą pirmą kartą, drauge parašyti atpasakojimo planą, aptarti siejamuosius žodžius.
3. Parašius atpasakojimą, sukurti trumpą pastraipą. Pastraipoje paaiškinanti, kas yra tas trečias gyvenimas.
4. Parašius atpasakojimą, sukurti samprotavimo pastraipą. Pastraipoje paaiškinti kuriančio jauno žmogaus požiūrį į kalbą, stebimą aplinką, save.
5. Parašius atpasakojimą, sukurti samprotavimo pastraipą. Pastraipoje svarstyti, kuo skiriasi kuriančio ir nekuriančio žmogaus gyvenimas.

JI VĖTROJ IR ŽIEMĄ ŽALIUOS

Kiekviena kalba savaip graži ir brangi kaip žmogaus mąstymo ir jutimo vaisius, o kuo gi vertinga pasaulio kultūrai mūsų gimtoji kalba, kad prieš pusantro šimto metų ją, rodėsi, mirštančią rūpinosi gelbėti vokiečių, rusų, prancūzų filologai? Mat lietuvių kalba teikia svarbų raktą apskritai indoeuropiečių kalboms tyrinėti, jų bendrumams ir skirtumams nagrinėti, kalbų istorijos pokyčių laikams nustatyti. Taip yra dėl nepaprasto mūsų žodyno bei formų turtingumo ir senumo, dėl pasakiškos gramatikos: penkios linksniuotės, susipynusios su keturiomis kirčiuotėmis ir trejopomis priegaidėmis, prie kurių klumpa studentai, bet nė neslysteldavo Alvito piemenys prieš šimtą metų.

Sako, dera ispaniškai kalbėti su Viešpačiu, prancūziškai su damomis, vokiškai su priešais, na, angliškai – verslo reikalais, o lietuviškai su kuo gi? Nesuklysimė atsakę: ir su *vyr̃ais mū̃rais*, ir su *motule širdelė*. Formų ir sinonimų apstybė: *brolis, broliukas, brolelis, brolytis, brolužis, brolužėlis, broleliukas... Gegutė raiboji, vištelė margoji, sakalėlis pilkasis, karvelėlis mėlynasai, deglas paršiukas, sartas kumeliukas* ir *žalas veršiukas*, bet ne atvirksčiai... Nesistebėsime, kai svetimtautis vietoj *per kiaurą dieną* pasakys *per skylėtą dieną*... Tik labai muzikalią ausį turintys kitataučiai gali įprasti „be akcento“ lietuviškai kalbėti. Rašyba taip pat ne iš lengvųjų (ne kaip italų ar baltarusių), bet įmanoma. Ne tokia kaip *english*, kur žodyne kiekvienam žodeliui reikia skliaustuose prisegti fonetinę išraišką. Vertinga pasaulio kultūrai, pavydėtina kalba, tad ir nelengva – juo geriau. *Pigią mėsą šunes ėda*.

Kalba – gyvas organizmas, tad jai būna gerų ir blogų metų, net išlinka ją ligos, epidemijos ir pandemijos. Kai susilpnėja atsparumas, visokie užkratai greitai paplinta ir nelengvai nugalimi. Nuo ko gi užsikrėsi pirmiausia, jei ne nuo kaimynų ar nuo madingų vėjų? Pikčiausia, kai užkratas, mažumėlę pakitęs, gauna tarytum mūsų išvaizdą, nors esmė lieka svetima. Kai sakydavome *darom dielą* ar *išrinkom predsdatelių*, žinojome, kad tai svetimybė, bet kai savus žodžius imame rikiuoti pagal svetimą gramatiką ar sintaksę, tada griauinama mūsų kalba iš vidaus. **(294 žodžiai)**

Vaclovas Aliulis MIC *Ji vėtroj ir žiemą žaliuos*

Metodinės rekomendacijos

1. Tekste vartojamas svetimybės užrašyti lentoje, išsiaiškinti nesuprantamus žodžius. Aptarti, kad atpasakojant kursyvu pateiktus žodžius reikės rašyti kabutėse.
2. Rekomenduoti laikytis sakinių struktūros (vartoti sudėtinius prijungiamuosius sakinius, sakinius su įterpiniais).
3. Aptarti teksto struktūrą. Atsižvelgiant į mokinių gebėjimus, galima drauge sudaryti planą.
4. Glaudinti tekstą. Baigus atpasakojimą, parašyti trumpą pastraipą apie gimtosios kalbos svarbą ar grožį (pasirinktinai). Rašant pastraipą, pritaikyti patarlę apie kalbą.
5. Glaudinti tekstą. Baigus atpasakojimą, sukurti išvadinę pastraipą apie kalbą, jos svarbą, kiekvieno atsakomybę už gimtosios kalbos gyvybę ir gyvybingumą.

19.

KŪRYBOS JUNGAS

Lietuva nėra geografija, ekonomika ar politika. Lietuva – tai poezija, tai mūsų širdžių daina, mūsų svajonių pilis. Geografija, ekonomika ir politika – tai tik „akustinė dėžė“, tik stiprintuvas, turintis sustiprinti šitą gaidą. Lietuva – tai savitas dvasinis pasaulėvaizdis ir kelias į Dievą. Taigi – religija. Beje, senovės iranėnų Avestos kalboje žodis *dhaēnā*, atitinkantis mūsų širdžių *daina*, kaip tik ir reiškė „religiją“.

Šios mūsų „religijos“ žyniai buvo ir tebėra Daukantas, Basanavičius, Čiurlionis, pastaraisiais laikais – Justinas Marcinkevičius ir daugybė, daugybė kitų. Tarp jų, žinoma, Valančius ir Maironis, akivaizdžiai parodę, kad dvi religijos nebūtinai turi prieštarauti viena kitai ir viena kitą neigti, bet gali sutarti ir dviguba jėga garbinti tą patį vieną Dievą, kaip mokė karalius Gediminas. **Įvairios istorinės religijos – ne kliūtis šiai Dainai, tai jau seniai įrodė Lietuvos totoriai musulmonai, ištikimiai ją sergėję ir gynę, ir Lietuvos karaimai judėjai.** Iškilūs jos žyniai taip pat buvo Adomas Mickevičius ir Teodoras Narbutas, rašę lenkiškai, taip pat Jurgis Baltrušaitis, rašęs rusiškai, aiškiai parodę, jog ir kalba nėra šiai Dainai neįveikiama kliūtis. Juoba tai mokslo darbais parodė toks minties didžiūnas kaip rusas Vladimiras Toporovas.

Lietuva – ne kokios nors šeimos, giminės ar partijos nuosavybė. Priešingai: kiekvienas, kad ir kokios kilmės jis būtų – žydų, lenkų, rusų ar kokios kitos, – jeigu tik jis įdėjo širdį į šią Dainą, jei tik savo balsu jai pritarė, jei tik pamilo ją ir joje rado savo gyvenimo prasmę, tuo savaime įžengė į mūsų gretą. Kiekvienas, kas lieja auką į šią šventą Ugnį, yra lietuvis. Kiekvienas, kas atnešė savo akmenį į šitą Pilį, yra jos pilietis. Tai ir yra tikroji pilietinės visuomenės esmė.

Ir atvirksčiai: Lietuvos priešas – ne kuri nors kita tauta. Iš viso: Lietuvos priešas – ne kokie nors žmonės ar žmogus. Lietuvos priešas – piktos mintys, kurios gniaužia širdį ir slopina, tildo šitą Dainą, kurios kėsina užgesinti šitą šventą Ugnį ir sugriauti šį mūsų Aukurą. Ir nesvarbu, kas – žydas, lenkas, rusas ar patsai lietuvis – pasiduos tokioms piktomis mintims, tuo jis pats išbrauks save iš šios Pilies piliečių. **(318 žodžių)**

Dainius Razauskas *Kūrybos jungas*

Metodinės rekomendacijos

1. Prieš skaitant atpasakojimo tekstą pakalbėti su mokiniais apie stilistinę bendrinių daiktavardžių rašymą didžiąja raide. Perskaičius tekstą, diskutuoti, kokie paskutinės pastraipos žodžiai gali būti rašomi didžiąja raide.
2. Perskaičius tekstą pirmą kartą, aptarti jo struktūrą. Jei reikia, drauge sudaryti teksto planą, aptarti pastraipų siejimo priemones ir trumpai diskutuoti, kodėl autorius būtent taip sieja pastraipas.
3. Rekomenduoti mokiniams, kad klausydamis skaitomo teksto užsirašytų minimų asmenų vardus ir pavardes.
4. Atpasakojant tekstą, turėtų būti vartojami sudėtiniai prijungiamieji sakiniai, bent viename iš jų – įterpinys, skiriamas brūkšniais. Atkreipti dėmesį į paryškinto sakinio sintaksinę konstrukciją, stengtis ją pavartoti atpasakojime.
5. Užrašyti iranėnų Avestos kalbos žodį *dhaēnā*. Paaiškinti: *Avestos kalba* – išnykusi liturginė (religinių apeigų) indoeuropiečių šeimos, rytų *iranėnų* grupės kalba.
6. Paskutinės dvi pastraipos gali pasitarnauti kaip įvestis samprotavimo rašiniui. Aptarti tos teksto dalies retoriką.

20.

„EIKIM Į KINĄ“

„Eikim į kiną“ – įprasta, niekuo neįpareigojanti frazė. Bet už jos slypi išstis ritualas. Ateiviui iš kitos planetos tikriausiai keistai atrodytų žmonių paprotys susėsti glaudžiomis gretomis vienam šalia kito, pažeidžiant bet kokią rekomenduojamą asmeninę erdvę, ir patamsyje kelias valandas stebilyti į šviesų stačiakampį, kuriame vyksta tai, ko nėra, nebuvo, niekada nebus. Melstis tobulai tikrovės iliuzijai plokščiame medžiaginiame altoriuje.

Ėjimas į kiną yra ritualinis nuo pat pradžių, išskyrus tuos nykius atvejus, kai filmas pasirenkamas neturint ką veikti, paprasčiausiai – tikintis užmušti laiką. Apeiga prasideda jau perkant bilietą ir lūkuriuojant fojė, apsimestinai atsainiai, bet iš tikrųjų smalsiai stebint kitus susirinkusiuosius – bendraminčius susimokėlius, laikinus tos pačios kelių valandų sektos narius. Šie stebėjimai tęsiasi ir vėliau, jau atsėdus į savo kėdę tylioje lūkesčiu ir vos pastebima įtampa pulsuojančioje salėje. Visada ir visose situacijose dera atskirti pelus nuo grūdų, svetimus nuo saviškių. Išsišokėliai ir kitamaniai, kaip bet kuriame ritualiniame veiksmo, čia nepageidaujami. Pažeisti šventas taisykles galima įvairiais būdais: saldumynais traškiuose maišeliuose, dėmesio besišaukiančiu mobiliuoju telefonu, dvokiančiomis kojineis, itin intensyviu kvėpalų aromatu, per dideliu ūgiu, skrybėle, lubas siekiančia šukuosena, plačiais pečiais ar drambliškomis strėnomis. Nebepataisomai ir nepermaldaujamai tabu sulaužo tie, kurie kikeną (kūkčioja), kai kiti tyli, tie, kurie nesugeba juoktis (verkti), kai tai daro visi, tie, kas laido replikas iliuziniams žmonėms.

Kinas, kaip ir bet kuris kitas ritualas, gali suartinti žmones, bet gali ir sukiršinti. Asmuo, anksčiau nekėlęs jokio pasitikėjimo, panašiai sureagavęs į dramiškus filmo vaizdus, ūmai tampa artimas, lyg atlikęs viso gyvenimo išpažintį. Ir atvirksčiai, patikimi bičiuliai, su kuriais, atrodo, eitum ir į kalnus, ir į žvalgybą (ir į kiną), staiga ima žvengti kaip tik tose vietose, kuriose tau labiausiai norisi verkti. Tai prilygsta asmeniniam įžeidimui. Įžeidėjai akimoju virsta priešais. Nors tas staigus sielų susigiminiavimas, lygiai kaip ir žaibiškas susipykimas, pasirodo besąs tik iliuzija, išsisklaidanti beveik taip pat greitai kaip ekrano vaizdai, į kiną geriausia eiti vienam.

(299 žodžiai)

Jurga Ivanauskaitė *Kelionių alchemija*

Metodinės rekomendacijos

1. Išklausius atpasakojimo tekstą, aptarti jo planą, pastraipų siejimo priemones.
2. Diskutuoti apie teksto stilistiką, ironiją.
3. Atskirai perskaityti antrą pastraipą ir aptarti teiginių argumentavimą, sakinių struktūrą. Rekomenduojama atpasakojant laikytis tekste esančių sintaksinių konstrukcijų (jas pakartotinai perskaityti, aptarti).
4. Glaudinti tekstą. Baigus atpasakojimą, sukurti samprotavimo pastraipą apie šiuolaikinio jauno žmogaus požiūrį į filmų žiūrėjimą kino salėse.
5. Glaudinti tekstą. Baigus atpasakojimą, sukurti trumpą laišką (el.laišką) bendraamžiui apie (ne)kultūringą elgesį kino salėse.
6. Glaudinti tekstą. Atpasakojus atrinkti teksto detales apie elgesio kino teatre normų pažeidimą ir sukurti elgesio kino teatre taisykles (bent tris taisykles). Ši užduotis turėtų būti skiriama silpnųjų gebėjimų mokiniams.

21.

SENAS NAMAS

Aš dar kartą pažvelgiau į alėją už vartų. Iš už rožių krūmo pasirodė žmogus. Tai buvo pakumpęs vyras sulamdyta skrybėle, nutriušusiu megztiniu ir basomis kojomis, kokių penkiasdešimties metų. Jis nešėsi sulankstytą kibirėlį ir sodininko žirkles, ėjo alėja tolyn nesidairydamas ir buvo truputį panašus į Baltąjį Triušį iš Kerolio „Alisos...“ Matyt, jis jau senokai triūsė sode: jo skrybėlė ir megztinis buvo šlapi; ir aš visai be reikalo stoviniauau prie vartų, nenorėdamas žadinti žmogaus, gyvenančio šiame name. Pasitaisiau apsiausto apykaklę, nukračiau nuo skrybėlės rasą ir stumtelėjau vartus. Jie atsivėrė tyliai: turbūt tuo buvo pasirūpinta iš anksto – vartus ištepė, kad nedžergžtų ir necyptų.

Uždariau juos paskui save ir nuėjau švariu žvirgždu paskui Baltąjį Triušį. Gal jis buvo namo savininkas, gal šiaip gyveno čionai, tačiau švara ir tvarka, matyt, rūpinosi visą laiką.

Alėjos žvirgždas buvo švarus tarsi upokšnio dugnas, jokios šiukšlės, nė vieno nukritusio lapo ar sudžiūvusios šakelės, krūmai gražiai apkarpyti, žolė, šlapia ir ryškiai žalia, neseniai nupjauta.

Žmogus sulamdyta skrybėle nė neatsigręžęs pasuko už kampo, ir drėgnas žvirgždas gurgždėjo po jo kojomis tarytum šviežias sniegas.

Pakilau švariai nuplautais laipteliais ir patraukiau skambučio virvelę. Tyliai sutalandavo varpelis. Nors ir kaip stengiausi įsiklausyti į garsus namo viduje, veltui: ten buvo tylu. Nesigirdėjo nei šnabždesio, nei prislopintų žingsnių. Tikrumo dėlei dar kartą truktelėjau virvelę ir apsigrėžiau. Priešais, laiptelių apačioje, stovėjo žmogus, kurį mačiau nutolstantį alėja. Dabar jis buvo be kibirėlio ir be sodininko žirklių. Iš arti labiau panašėjo į Baltąjį Triušį. Jis neturėjo nė vieno tų bruožų, kurie žmones paprastai daro panašius į triušį, lapę ar lokį, tačiau bendras vaizdas, visa pakumpusi išvaizda visiškai atitiko tokį vardą. Jis atsirado taip tyliai ir taip staiga, jog aš sumišau ir niekaip negalėjau sugalvoti, ką turėčiau sakyti tokiu atveju.

Tačiau Baltasis Triušis nepastebėjo ar apsimetė nepastebįs sutrikimo.

– Aš jūsų laukiau, – tarė. – Mačiau, kaip jūs jau pusvalandį vaikštinėjote šaligatviu, ir žinojau, jog ateisit. (302 žodžiai)

Saulius Tomas Kondrotas *Senas namas*

Metodinės rekomendacijos

1. Perskaičius atpasakojimo tekstą, aptarti nežinomus žodžius, jei tokių būtų.
2. Aptarti teksto struktūrą. Atsižvelgiant į mokinių gebėjimus, jei reikia, drauge parašyti planą.
3. Aptarti pastraipų siejimo priemones.
4. Atpasakoti tekstą trečiuoju asmeniu.
5. Atpasakoti teksto erdvę ir, remiantis girdėtu tekstu, charakterizuoti pasakotoją.
6. Atpasakoti teksto erdvę ir, remiantis girdėtu tekstu, charakterizuoti Baltąjį Triušį.

22.

APSILANKYMAS

Aš grįžtu. Šalta mėnesienos naktis, blizga sniegas. Priešais pamiškėj boluoja sodybos stogai. Mano gimtasis namas. Takas leidžiasi į pakalnę, tylu, girgžda sniegas po kojom. Po daugelio metų – vėl namo, gerokai pasikeitęs, manęs jau daug kas čia nebepažins.

Iš tolo pasitinka šuns viauksėjimas. Aš jau matau juodą kamuolėlį, besiritantį sniegu manęs link. Štai jis jau beveik prie kojų, viauksėdamas puola, matyti jo pražiotas snukis, mano koja pakyla spyriui į dantis, kitaip neapsiginsiu nuo šio padaro.

Iš kur jis ir atsirado, žinočiau bent vardą. Ir aš spiriu, tiesa, ne į nasrus, į pašonę, bet gana stipriai. Per keletą žingsnių šuo atsoksta nuo manęs ir vėl puola taip staigiai, kad nespėju užsimoti koja ir jau laukiu, kada blauzdą palies jo iltys. Tačiau šuo tik pašoka, uždeda priekines man ant kelio, kilsteli galvą ir žiūri man į veidą, blizgančiom mėnesienoj akim jis žiūri į mane, tarsi norėtų įsitikinti, ar neapsigavo, ar tikrai tai aš. Jis sunkiai šnopuoja ir stengiasi atsistoti statmenai ant užpakalinių taip, kad mūsų galvos susilygintų, ir jis galėtų lyžtelėti man veidą arba bent geriau įsižiūrėti.

Kas gi man atsitiko, koks aš sugrižtu namo, jeigu net savo geriausio vaikystės draugo, net jo, neatpažįstu?

Aš paglostau jo šaltą gauruotą galvą. Kaip kažkada seniai, kai dar buvau mažas, jis apžioja man ranką, dedasi, kad nori ją įkąsti. Mes brendame per sniegą, nes nežinau, kur dabar išminti takai, brendame ten, kur seniau ir žiemą, ir vasarą būdavo keliukas. Klimpdamas iki pilvo į sniegą, jis glaustosi prie mano kojų ir vis pašoka, kad pamatytų veidą. Atrodo, skuba kažkur, kažką lyg norėtų parodyti, nes dažnai užbėga į priekį, truputį vis pasukdamas į dešinę (aš greit pasijuntu ant tako). Jis visą naktį taip šokinėtų, jeigu man kiltų noras pastovėti, ilgai pastovėti sniego lygumoj prieš savo namus; kaip niekas kitas jis stovėtų su manim, jeigu man būtų kilęs toks keistas noras, stovėtų, su šaltu oru į šnerves įtraukdamas dar šiltą mano kvapą, besisklaidantį ir stingstantį naktį. (317 žodžių)

Bronius Radzevičius *Apsilankymas*

Metodinės rekomendacijos

1. Aptarti teksto struktūrą, pastraipų siejimo priemones.
2. Atpasakoti tekstą trečiuoju asmeniu.
3. Aprašant tekstą, vartoti sintaksines konstrukcijas (pažyminys po pažymimojo žodžio, sudėtiniai prijungiamieji sakiniai).
4. Atpasakojant tekstą, ryškinti šuns elgesį, santykį su žmogumi.
5. Atpasakojant tekstą, ryškinti pasakotojo elgesį su šunimi.
6. Parašius atpasakojimą, sukurti samprotavimo pastraipą, kurioje aptarti ištikimybės, prieraišumo temą.
7. Parašius atpasakojimą, sukurti išvadinę pastraipą. Pastraipoje pavartoti tinkamą patarlę ar aforizmą.

Naudota literatūra

Atpasakojimai 5–6 klasei

1. Landsbergis V.V. *Erelio sakmė*, Vilnius: Dominicus Lituanus, 2012.
2. Kestneris E. *Kenigsbruko gatvė ir aš*, Vilnius: Gimtasis žodis, 2006.
3. Cvirka P. *Vaikų karas*, Vilnius: Alma littera, 1999.
4. Krėvė V. *Antanuko rytas*, Vilnius: Vaga, 1975.
5. Ramonas A. *Vilniaus legendos. Pasakos*, Vilnius: Lietus, 2001.
6. Ramonas A. *Ramybės kalva, 7 meno dienos*, 1997.
7. Burnett F.H. *Paslaptingas sodas*, Vilnius: Alma littera, 2011.
8. Coolidge S. *Ką nuveikė Keitė*, Vilnius: Alma littera, 1999.
9. De Saint-Exupéry A. *Mažasis princas*, Vilnius: Alma littera, 2011
10. Twain M. *Tomo Sojerio nuotyčiai*, Vilnius: Alma littera, 2007.
11. Morkūnas G. *Vasara su Katšuniu*, Vilnius: Tyto alba, 2005.
12. Ferrero B. *365 trumpi pasakojimai sielai*, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
13. Jankus J. *Po raganos kirviu. Senas kareivis Matatutis*, Vilnius: Vyturys, 1994.
14. Porter Eleanor H. *Poliana* Vilnius: Alma littera, 2006.
15. Saja K. *Būrimas obuolio sėklom*, Vilnius: Mažasis Vyturys, 2001.
16. Vėl Vilė *Kaip mes išgarsėjome* Vilnius: Metodika, 2012.

Atpasakojimai 7–8 klasei

1. Kunčinas J. *Baltųjų sūrių naktis*, Vilnius: Gimtasis žodis, 2006.
2. Gavelis R. *Jauno žmogaus memuarai: Keturiolikos laiškų romanai*, Vilnius: Vaga, 1991.
3. Šaltenis S. *Riešutų duona* Kaunas: Šviesa, 2003.
4. Radzevičius B. *Link Debesijos*, Vilnius: Vaga, 1984.
5. Ferrero B. *365 trumpi pasakojimai sielai*, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.
6. Cansino E. *Knyga laukia tavęs. Ieškok jos!* <http://rubinaitis.lnb.lt/index.php?-1414825863>
7. Vallik A. *Kaip laikaisi, Ana?* Vilnius: Gimtasis žodis, 2005.
8. Morkūnas G. *Iš nuomšiko gyvenimo*, Vilnius: Nieko rimto, 2010.
9. Martinaitis M. *Mes gyvenome: biografiniai užrašai*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009.
10. Simonaitytė I. *Raštai*, T. 1, Vilnius: Vaga, 1987.
11. Marcinkevičius Just. *Dienoraščiai ir datos*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2011.
12. Šepetytys R. *Tarp pilkų debesų*, Vilnius: Alma littera, 2012.
13. Žilinskaitė V. *Kintas* Vilnius: Alma littera, 2006.
14. Žilinskaitė V. *O kilti oi kaip nelengva*. Pasisakymas gavus Geriausios 2006 m. knygos ir Vaikų literatūros premiją – <http://rubinaitis.lnb.lt/index.php?541495462>.
15. Keliuotis J. *Atsiminimai apie Vaižgantą*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos mėnraštis „Metai“, 2009 m. Nr. 8–9 (rugpjūtis-rugsėjis) <http://www.tekstai.lt/zurnalas-metai/5508-juozas-keliuotis-atsiminimai-apie-vaizganta?catid=543%3A2009-nr-08-09-rugpjutis-rugsejis>
16. Bach R. *Džonatas Livingstonas Žuvėdra*, Kaunas: Trigrama, 2006.
17. Granauskas R. *Trečias gyvenimas*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2014.
18. Aliulis V. MIC, „Ji vėtroj ir žiemą žaliuos“. Kalba priimant 2009 m. nacionalinę Kalbos premiją, „Naujasis Židinys-Aidai“, 2009, Nr. 12; <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-01-05-vaclovas-aliulis-mic-ji-vetroj-ir-ziema-zaliuos/37934>
19. Razauskas D. *Kūrybos jungas*, <http://alkas.lt/2011/05/03/d-razauskas-kurybos-jungas/>
20. Ivanauskaitė J. *Kelionių alchemija*, Vilnius: Tyto alba, 2009.
21. Kondrotas S. T. *Meilė pagal Juozapą: Apsakymai*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2004.